

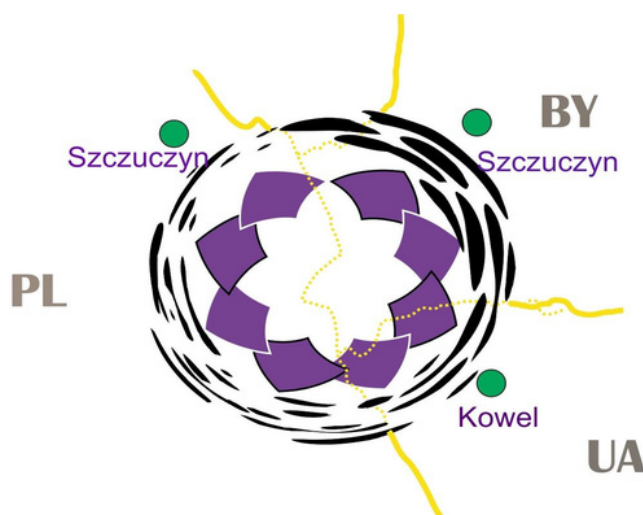

**PL-BY-UA
2014-2020**

**STRATEGIA ROZWOJU KULTURY
I TURYSTYKI MIAST PARTNERSKICH PROJEKTU
*TRANSGRANICZNE CENTRA DIALOGU KULTUR
POLSKA - BIAŁORUŚ - UKRAINA***

SZCZUCZYN PL- SZCZUCZYN BY - KOWEL UA

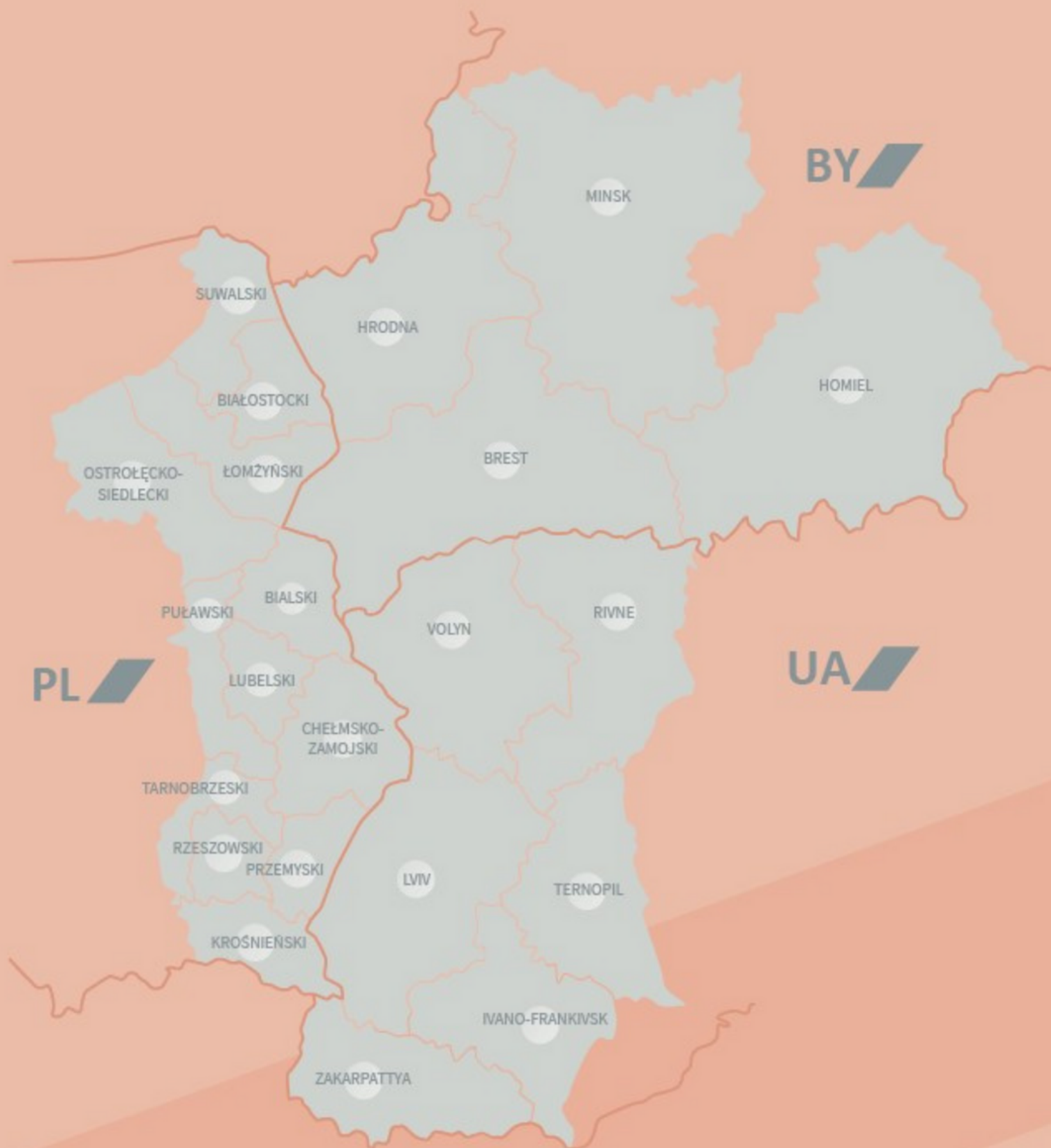
2021

Opracowanie powstało w ramach projektu :

Cross-border Centers for Dialogue of Cultures Poland-Belarus-Ukraine
finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa

Program Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś - Ukraina 2014 - 2020

Cross - border Cooperation Programme Poland-Belarus-Ukraine 2014-2020

PL-BY-UA
2014-2020

Funded by
the European Union

Oddajemy Państwu do zapoznania i analizy dokument powstały jako efekt prac, spotkań oraz wielogodzinnych rozmów ludzi zaangażowanych w realizację projektu "Transgraniczne Centra Dialogu Kultur Polska - Białoruś - Ukraina", mającego na celu promocję bogactwa, różnorodności kulturowej i etnicznej obszaru przygranicznego gminy Szczuczyn (Polska), obwodu Szczuczyn (Białoruś) i miasta Kowel (Ukraina). Nawiązanie przyjacielskich stosunków spowodowało, iż partnerzy postanowili uczestniczyć w życiu poszczególnych miast nie tylko w ramach realizacji wspólnego projektu. Podczas wzajemnego poznawania specyfiki, potencjału i wytyczonych kierunków rozwoju poszczególnych miast i regionów okazało się, że mają one nie tylko podobne problemy ale i pomysły na przyszłość.

Nasze spostrzeżenia i plany przekazujemy Państwu w opracowanej Strategii, licząc jednocześnie, iż będzie ona narzędziem w kształtowaniu dalszej współpracy na wielu płaszczyznach rozwoju zarówno turystycznego, kulturalnego jak i gospodarczego.

Anna Romaniuk

Koordynator projektu

„Transgraniczne Centra Dialogu
Kultur Polska – Białoruś – Ukraina”

WPROWADZENIE

Głównym założeniem projektu Transgraniczne Centra Dialogu Kultur była promocja różnorodności kulturowej i etnicznej regionów Szczuczyna w Polsce, Szczuczyna na Białorusi oraz Kowla na Ukrainie. W tym celu powstały trzy transgraniczne, które zajmują się organizacją wydarzeń promujących wspólną kulturę pogranicza.

Realizacja projektu stanowi podstawę dalszej współpracy transgranicznej. Partnerzy dostrzegają wiele możliwości podjęcia działań społecznych, kulturalnych oraz gospodarczych. Stąd też opracowana została niniejsza strategia.

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie

Metodologia prac nad strategią

Charakterystyka obszarów

- Podlasie jako region atrakcyjny turystycznie i kulturowo, ze szczególnym uwzględnieniem Gminy Szczuczyn
- Ziemia Grodzieńska - kraina odkryć turystycznych i ożywionego dialogu
- Obwód wołyński - obszar bogaty przyrodniczo, kulturowo i etnograficznie

Analiza potencjału turystycznego,

infrastrukturalnego i gospodarczego

Analiza SWOT

Cele i kierunki współpracy transgranicznej

Źródła finansowania wspólnych działań

Podsumowanie

Moją pierwszą wizytę na Ukrainę odbyłem w 2006 roku, w ramach nawiązanej współpracy ze Szkołą nr 26 w Równym. Społeczeństwo tego kraju wrzało jeszcze emocjami Pomarańczowej Rewolucji, a ja odwiedzałem zupełnie nieznaną mi świat. Podczas kilku spędzonych wtedy dni zrodziło się we mnie uczucie, które pozostało do dnia dzisiejszego. Mimo granic, kulturowych różnic i historycznych zawirowań dziejów wyjeżdżałem w przekonaniu, że jako ludzie kulturowo jesteśmy sobie niezwykle bliscy. Świat literatury, sportu, kulinariów, muzyki, zainteresowań, myślenia o przyszłości, edukacji i wychowania to obszary, które i w Polsce i na Ukrainie są w wielu aspektach tożsame.

Białoruś odwiedziłem po raz pierwszy już jako Burmistrz Szczuczyna w 2011 roku, kiedy to postanowiłem odnowić przerwana przed laty współpracę ze Szczuczynem na Białorusi. Hasło „Dwa Szczuczyny” do dzisiaj jest nośnikiem wielu pozytywnych emocji. Goszcząc w Obwodzie Grodzieńskim poznałem wielu niezwykle sympatycznych mieszkańców, a moje ukraińskie przekonania i wrażenia zostały jeden do jednego przeniesione na te gościnne ziemie.

Prowadząc aktywną współpracę, już trójstronną zaczęliśmy razem z samorządowcami Szczuczyna BY i Kovla UA zastanawiać się na tym, jak nasze kontakty, doświadczenia we współpracy nauczycieli, instytucji kultury oraz administracji przełożyć na coś trwałego. Na wspólną inwestycję, która przyczyniłaby się do wzrostu naszego potencjału i różnorodności wspólnych działań. Wtedy właśnie dowiedziałem się o możliwościach tkwiących w Programie Polska – Białoruś – Ukraina finansowanym ze środków Unii Europejskiej. Było to jak odkrycie potężnych drzwi do świata, w którym mogły się spełnić nasze osobiste i zawodowe marzenia o wprowadzeniu naszej transgranicznej współpracy na wyższy poziom.

Już wcześniej dyskutowaliśmy o tym, że posiadamy na swoim terenie obiekty, które utraciły jakakolwiek funkcjonalność i potrzebne są środki finansowe, by nie tylko ją przywrócić, ale przede wszystkim skierować na niedostępno dotąd ścieżki. Rozpoczęcie realizacji zadania pod nazwą „Transgraniczne Centra Dialogu Kultur” już samo w sobie odbieram za niemałe osiągnięcie. Opracowanie dokumentacji, częstotliwość spotkań, wymiana planów, dotychczasowych doświadczeń.

Włączenie w proces przygotowawczy bardzo szerokiego grona współpracowników reprezentujących różne instytucje i organizacje. To wszystko sprawiło, że byliśmy gotowi na dzień otwarcia naboru wniosków.

Warto również wspomnieć, że podczas realizacji naszych inwestycji wciąż aktywnie kooperowaliśmy kulturowo, sportowo i administracyjnie. Każda kolejna wzajemna wizyta, przychodzące po niej rewizyty, kolejne wzajemnie odwiedzające się grupy: uczniów, nauczycieli, młodzieży, grup rekonstrukcyjnych, zespołów, motocyklistów, przedsiębiorców stworzyły potężną podbudowę do działań z wykorzystaniem powstałych w ramach Programu inwestycji.

Niestety trwająca od marca 2020 roku pandemia koronawirusa okazała się problemem trudnym do pokonania, jednak mimo wprowadzonych obostrzeń nasze prace inwestycyjne postępują.

Głęboko wierzę w to, że niebawem Centra Dialogu Kultur zatętnią życiem, którego niezwykle istotną częścią będzie nasza transgraniczna współpraca.

Artur Kuczyński
Burmistrz Szczuczyna

METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ

Mając na uwadze nawiązane partnerstwo Polski z Białorusią i Ukrainą zaistniała potrzeba stworzenia wspólnych długofalowych ram i kierunków współpracy Gminy Szczuczyn z Komitetem Wykonawczym Miasta Szczuczyn na Białorusi oraz z Miastem Kowel na Ukrainie. Przygotowanie strategicznego programu współdziałania stwarza możliwość wykorzystania położenia przygranicznego jako szansy na rozwój.

Niniejsze opracowanie jest wynikiem wielogodzinnych rozmów, analiz i koncepcji uczestników spotkań realizowanych w ramach projektu Transgraniczne Centra Dialogu Kultur Polska – Białoruś – Ukraina.

Odwiedzając miasta partnerskie, pracując nad realizacją założeń wyznaczonych we wniosku o dofinansowanie, zespół projektowy miał szansę poznania ludzi, kultury, historii, sposobu funkcjonowania poszczególnych regionów, a także obaw władarzy miast i ich wizji rozwoju na przyszłość.

Strategia jest efektem spotkań roboczych, jakie odbywały się regularnie od 2019 roku, zarówno w formie kilkudniowych wizyt stacjonarnych w poszczególnych miastach partnerskich, jak i w formie rozmów online, w okresie występowania ogólnoświatowej pandemii wywołanej wirusem Sars-Cov-2.

Niniejsze opracowanie nie stanowi formy typowego dokumentu planistycznego, a przede wszystkim propozycję możliwych idei i działań służących rozwojowi w zakresie rozwoju turystyki, kultury i pielęgnacji dziedzictwa narodowego miast partnerskich.

Podczas pracy nad dokumentem szczególny nacisk położono na:

- wyznaczenie strategicznych celów współpracy pomiędzy miastami partnerskimi,
- uzgodnienie kierunków rozwoju i wachlarzu działań priorytetowych,

-
- promocję miast partnerskich,
  - ustalenie sposobu realizacji poszczególnych działań,
  - ustalenie sposobu realizacji poszczególnych działań,
  - ustalenie sposobów pozyskiwania środków na realizację działań partnerskich a także przygotowanie koncepcji zadań do realizacji w nowej perspektywie finansowej.

Ustalono także, iż wszystkie działania oparte będą na zasadach partnerstwa, poszanowania wewnętrznych uwarunkowań poszczególnych krajów, wiarygodności danych oraz spójności wyznaczanych działań z innymi dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim.

Horyzont czasowy strategii obejmuje okres 2021 - 2030.

Każde z miast partnerskich posiada doświadczenie w realizacji projektów z dofinansowaniem ze środków UE. Każde z miast partnerskich dysponuje również potencjałem ludzkim oraz zapleczem instytucjonalnym.

Podczas pracy nad strategią zauważyliśmy, iż dotychczasowa współpraca ma ogromną wartość dodaną, zauważalną w wielu wymiarach:

- **instytucjonalnym**, poprzez aktywizację i zaangażowanie instytucji samorządowych oraz jednostek podległych (ośrodki kultury i sportu, szkoły) celem wspólnej realizacji założeń programowych, wykorzystania potencjału i budowania koncepcji na przyszłość;
- **międzynarodowym**, poprzez promocję regionów przygranicznych, uczestnictwo w spotkaniach, nawiązywanie partnerstw międzynarodowych, uczestnictwo w świętach i wydarzeniach lokalnych poszczególnych krajów;
- **społeczno-gospodarczym**, poprzez stymulowanie współpracy w dziedzinie infrastruktury, edukacji, przedsiębiorczości, otwarcie rynków pracy, wymianę młodzieży;
- **kulturowym**, poprzez przekazywanie informacji na temat kultury, historii, tradycji, a także przez wspólne planowanie wydarzeń o zasięgu międzynarodowym.

Założenia i propozycje wspólnych działań zaproponowanych w opracowanym dokumencie powinny przyczynić się do rozszerzenia współpracy i osiągnięcia wymiernych korzyści w wyżej wymienionych oraz nowych obszarach życia.

CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW

PODLASIE, GRODZIENSZCZYZNA I WOŁYŃ, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM MIAST: SZCZUCZYN PL, SZCZUCZYN BY I KOWEL UA

Podlasie jako region atrakcyjny turystycznie i kulturowo (ze szczególnym uwzględnieniem gminy Szczuczyn)

Województwo podlaskie położone jest w północno-wschodniej części Polski, jego wybitne walory wynikają z zasobów środowiska, przygranicznego położenia, pamiątek historii, tradycji i ogromnych zasobów kulturowych. Motywy religijne, patriotyczne, krajoznawcze i inne przyciągają odwiedzających na szerszą skalę już od dziesiątek lat. Wartość w skali światowej regionu potwierdziło wpisanie Białowieskiego Parku Narodowego do obiektów przyrodniczych Światowego Dziedzictwa Ludzkości UNESCO.

Podlasie jest regionem często określanym jako „zielone płuca Polski”, ponieważ lasy zajmują powierzchnię około 618,4 tys. ha, co stanowi 30,6% jego terenu. Duża część lasów znajduje się w obrębie Parków Narodowych. Na terenie województwa istnieją 4 parki narodowe, w tym najstarszy w Polsce Białowieski Park Narodowy, a także o największej powierzchni, czyli Biebrzański Park Narodowy. Dwa pozostałe parki narodowe to Wigierski i Narwiański. Obszar Podlasia obejmuje 20 187,02 km² i graniczy z Litwą, Rosją i Białorusią. Przeważa tu teren nizinny, głównie w dorzeczu Narwi i Biebrzy.

Podlaskie jest województwem najbardziej zróżnicowanym pod względem etnicznym i kulturowym. Od stuleci sąsiadują tu różne narodowości i wyznania. Poza ludnością polską mieszkają Białorusini (ok. 48 tys.), Litwini (ok. 6 tys.), Tatarzy (ok. 0,5 tys.), Rosjanie, Ukraińcy, Romowie, Żydzi. Występuje tu najliczniejsze w Polsce skupisko ludności prawosławnej (ok. 300 tys.).

W województwie podlaskim krajobraz kulturowy tworzą przede wszystkim zabytkowe zespoły urbanistyczne i ruralistyczne, cenne zabytkowe obiekty architektury sakralnej i świeckiej, zespoły pałacowo-ogrodowe i pałacowo-parkowe z najatrakcyjniejszym w Białymstoku (Pałacem Branickich wraz otaczającym go ogrodem francuskim) oraz dworskie, zabytki techniki, zabytki militarne, cmentarze różnych wyznań, miejsca kultu religijnego i stanowiska archeologiczne – 6 261 obiektów wpisanych na listę Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

/źródło: <http://wuo.bialystok.bip.gov.pl/fobjects/details/88620/wojewodzka-ewidencja-zabytkow-2015-11-24-pdf.html/>

W województwie podlaskim znajdują się liczne zabytki, świadczące o różnorodności wyznaniowej i kulturowej tego obszaru, ważniejsze z nich to m.in.:

TYP ZABYTKU	NAZWA ZABYTKU
ZABYTKOWE ZESPOŁY KOŚCIELNO - POKLASZTORNE	-dominikanów w Choroszczu, Różanymstoku i Sejnach -kamedułów w Wigrach -pijarów w Szczuczynie -misjonarzy w Siemiatyczach - reformatorów w Boćkach i Stawiskach
ZABYTKI POKLASZTORNE	-jezuitów, franciszkanów i benedyktynek w Drohiczynie - Prawosławny Klasztor Męski Zwiastowania Najświętszej Marii Panny w Supraślu
ZABYTKOWE KOŚCIOŁY	-styl późnogotycki (łomża, Niedźwiadna), -styl barokowy (Wigry, Siemiatycze, Tykocin, Szczuczyn, Ciechanowiec, Sejny, Bielsk Podlaski, Drohiczyn, Choroszcz, Różanystok, Boćki) - liczne budowle sakralne z XIX i XX wieku
ZABYTKOWE CERKWIE	-gotycko - bizantyjska cerkiew klasztorna w Supraślu -XVIII wieczne świątynie (Szczytach Dzieciotowie, Werstoku, Nowym Berezowie, Siemianówce i Topolanach) - Klasycystyczne XIX wieczne cerkwie (Białystok i Zabłudów, Siemiatycze, Ciechanowiec, Topilce, Fasty, Choroszcz i Kuraszewo)
ŚWIĄTYNIE DREWNIANE	-kościoty w: Winnej Poświętnej (XVIII w.), Kamiennej Starej (XVII w.), Kramarzowie, Giełczynie, Milejczycach, Narwi (XVIII w.) Domanowie, Ostrożanach, Kalinówce Kościelnej, Berżnikach, Rudawce, Mikaszówce, Jeleniewie, Jaminach i Sokotach; cerkwie w: Nowym Berezowie, Narwi, Starym Korninie, Puchłach, Łosince, Trześciance, Dubiczach Cerkiewnych, Zubaczach
MECZETY	- Bohoniki i Kruszyniany

SYNAGOGI

-synagoga w Tykocinie z 1642 roku
synagogi w Siemiatyczach, Milejczycach, Orli, Krynkach,
Ciechanowcu, Kolnie i Sejnach, Szumowie

MOLENNY

- Suwałki, Giby, Gabowe Grądy, Wodźitki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Programu Rozwoju Turystyki i Zagospodarowania Turystycznego Województwa Podlaskiego

W całym województwie występują liczne, często bogato zdobione kapliczki i krzyże przydrożne, z których wiele prezentuje wysoką wartość artystyczną.

Najbardziej znanymi w województwie podlaskim sanktuariami Maryjnymi są Studzieniczna, Sejny, Różanystok, Krasnybór, a także: Hodyszewo, Krypno Kościelne, Niewodnica Kościelna, Płonka Kościelna, Wasilków – Święta Woda, Święte Miejsce nad Rospudą. Natomiast do miejsc kultu prawosławia o znaczeniu krajowym zalicza się cerkiew prawosławną i żeński klasztor na Świętej Górze Grabarce, klasztor męski w Supraślu, sanktuaria i ośrodki pielgrzymkowe w uroczysku Krynoczka pod Hajnąwką, Rogawce, Tokarach i Folwarkach Tylwickich.

Do najistotniejszych obiektów architektury świeckiej w województwie podlaskim należą:

- pałac Branickich w Białymstoku wraz z zespołem pałacowym w Choroszczu,
- zespoły pałacowo-ogrodowe Osolińskich z drugiej połowy XVIII wieku w Rudce,
- XIX-wieczne pałace fabrykantów w Supraślu i Białymstoku,
- pałac z parkiem krajobrazowym w Ciechanowcu
- park pałacowy wraz z pozostałościami zabudowy carskiej rezydencji myśliwskiej w Białowieży.

Interesującymi turystycznie obiektami użyteczności publicznej są ratusze: w Łomży, Białymstoku, Bielsku Podlaskim i Suwałkach, oraz zespoły pocztowe, dworce, szkoły, szpitale i banki. Największe zespoły i obiekty przemysłowe zachowały się w Białymstoku, Choroszczu i Supraślu, gdzie w drugiej połowie XIX wieku rozwinął się przemysł włókienniczy.

W regionie zachowało się kilkadziesiąt zabytkowych wiatraków i kilkanaście młynów wodnych (wiatraki w: Malawiczach Dużych, Siemiatyczach, Koryciskach, Zaśpiczach, młyny wodne w: Gawrychrudzie, Udziejku, Jacznie, Bobrze Wielkiej, Chańkach, Kożynie Dużym, Maćkowiczach, Nietupie, Krasnem i Sikorach).

Ponadto istnieją dwie twierdze, tj. w Osowcu nad Biebrzą i w Piątnicy nad Narwią. Natomiast największe zespoły zabytkowych drewnianych chat znajdują się we wsiach: Studziany Las, Strzelcowizna, Serwetka i Rudawka.

W województwie podlaskim istnieje wiele obiektów muzealnych: muzeów państwowych oraz prywatnych, skansenów i izb regionalnych.

Dobrym przykładem ciekawego obiektu z niezwykłą historią może być nowo wyremontowany kompleks popijarski w Szczuczynie, w którym utworzone zostało Centrum Muzealno – Warsztatowe.

Arya Rajarajasekaran

SZCZUCZYN MIASTO Z HISTORIĄ

Pierwsze wzmianki o okolicy Szczuczyna pochodzą z XV wieku. Nazwa Szczuczyn wiąże się z rodem Szczuków, którzy te tereny otrzymali od książąt mazowieckich przed 1426 rokiem i założyli tu wiele wsi i osad. Założycielem Szczuczyna jest Stanisław Antoni Szczuka, od 1688 r. referendarz koronny, następnie sekretarz królewski, od 1699 r. podkanclerzy litewski, marszałek sejmów: 1688 i 1699 r., i wielki przyjaciel króla Jana III Sobieskiego. Budowę miasta rozpoczęto w 1689 r. **9 listopada 1692 r.**, na mocy przywileju wystawionego w Żółkwi przez Jana III, Szczuczyn otrzymuje prawa miejskie.

Miastu przyznano również herb, którym była ośmioramienna złota gwiazda wpisana w białe pole, a nadany mu przywilej lokacyjny podkreślał celowość jego rozbudowy na pograniczu polsko-pruskim i zezwalał na ufortyfikowanie miasta przez budowę kanałów, fos, grobli i wałów. Przywilej zachęcał również do osiedlania się kupców i różnych rzemieślników, gdyż zwalniał ich z podatków aż na 30 lat, a na zawsze uwalniał od ceł i myt na komorach, targach i jarmarkach. Lokacyjny przywilej Szczuczyna potwierdził także król August II oraz Stanisław August Poniatowski.

W 1696 r. Szczuka sprowadza do miasta pijarów. Prowadzona przez nich szkoła stała się głównym ośrodkiem oświaty w tej części Mazowsza i przyczyniła się do rozwoju miasta. W latach 1732-1736 rektorem kolegium był Stanisław Karol Konarski, brat słynnego założyciela Collegium Nobilium. Uzyskanie prawa miejskiego stawiało Szczuczyn w lepszej sytuacji ekonomicznej w stosunku do sąsiednich osiedli, gdyż wiązało się to z przywilejem targów i jarmarków. Pod opieką możnych właścicieli Szczuczyn rozrastał się spychając sąsiedni Wąsosz na plan drugi.

Po I rozbiorze Szczuczyn znalazł się w granicach pruskich, w utworzonym departamencie białostockim. Największy rozwój miasta przypada na czasy porozbiorowe. Władze pruskie likwidują jednak kolegium pijarskie.

Po utworzeniu Królestwa Polskiego dobrze rozwinięty handel i rzemiosło stanowiły podstawowe zajęcia ludności. W mieście był sąd pokoju, główna komora graniczna, szkoła i kwatera sztabu kozackiego, odbywało się 9 jarmarków rocznie i co tydzień targ.

Wielką katastrofę przeżył Szczuczyn 4 maja 1858 r. Przyczyną nieszczęścia był pożar, który w ciągu kilku godzin zniszczył 186 domów i 179 zabudowań gospodarczych. Bez dachu nad głową zostało 485 rodzin, tj. 2239 osób, około 3/4 ludności miasta. Po tym kataklizmie miasto odbudowuje się i ponownie zostaje siedzibą powiatu. Po przeprowadzeniu przez władze carskie nowego podziału administracyjnego Królestwa Polskiego (1866) Szczuczyn pozostaje nadal największym ośrodkiem gospodarczym w tym regionie, jednak od 1873r., kiedy to wybudowano stację kolejową w Grajewie, zaczyna się jego powolny upadek.

Szczuczyn był miastem powiatowym do 1917 roku, kiedy władze powiatowe przeniesiono do Grajewa, nie zmieniając jednak nazwy powiatu. W 1948 roku przemianowano powiat szczuczyński na grajewski. Kolejny cios przyniosła II wojna światowa. Liczba mieszkańców miasta spadła o połowę, do 2479 osób. Stało się to wskutek egzekucji i wywozu mieszkańców pochodzenia żydowskiego. Część drewnianych zabudowań spłonęła, domy modlitewne spalono, istniejący przemysł zniszczono.

Na terenie gminy Szczuczyn jest 140 zabytkowych obiektów architektury. Najcenniejszymi zabytkami Miasta Szczuczyn wpisanymi do rejestru zabytków województwa podlaskiego są:

- Zespół klasztorny Pijarów, w którego skład wchodzi:
  - a)kościół p. w. Imienia NMP, mur., 1697-1711 r.
  - b)klasztor ob. plebania i dawna szkoła, mur ., 1697-1711 r.
  - c)kolegium ob. szpital, mur., 1697-1711 r.
- Cmentarz rzymskokatolicki
- Park miejski
- Zespół Poczty przy ul Kilińskiego 59
- Strażnica pożarna, będąca obecnie Muzeum Pożarnictwa
- Pozostałości rezydencji Szczuków

CIEKAWOSTKA:

W Szczuczynie istniał pierwszy w Polsce instytut dla głuchoniemych, założony przez Jakuba Falkowskiego, który w 1816 roku przeniesiono do Warszawy.

W mieście działała też pierwsza w Polsce szkoła dla dziewcząt założona w 1722 roku przez sufragana chełmińskiego, ks. Seweryna Szczukę. Szkołę, mieszczącą się w dworku przy ul. Szpitalnej, prowadziły Siostry Miłosierdzia, sprowadzone na początku XVIII wieku. Dworek rozebrano w 1817 roku, a szkołę przeniesiono do Warszawy.

SZCZUCZYN MIASTO Z KLIMATEM

Niezwykle istotną do życia i funkcjonowania w społeczeństwie jest atmosfera miejsca. Burmistrz Szczuczyna wraz z pracownikami Urzędu oraz Radnymi Rady Miejskiej od wielu lat kładą szczególny nacisk na rozwój inwestycyjny Gminy. Dzięki wspólnemu wysiłkowi, pozyskiwaniu funduszy unijnych oraz wytężonej pracy obszar przeszedł dużą metamorfozę. Zostały przebudowane i wyasfaltowane drogi gminne, położono chodniki, wykonano kanalizację w mieście, termomodernizacją objęto szkoły i budynki użyteczności publicznej, pobudowano świetlice wiejskie, bloki, parkingi oraz place zabaw, wykonano szereg projektów wpływających na podniesienie jakości życia mieszkańców począwszy od infrastruktury, poprzez projekty wpływające na ochronę środowiska jak i wzrost edukacji dzieci i młodzieży i zapewnienie im szerokiego wachlarza zajęć dodatkowych, kulturalnych i rozwojowych.

Szczuczyn stał się przede wszystkim aglomeracją skupiająca inwestorów. Dzięki korzystnemu położeniu oraz powstającej trasie Via Baltica miasto jest atrakcyjne do prowadzenia działalności produkcyjnej i przemysłowej. Władze miasta wychodząc naprzeciw potrzebom mieszkańców podejmują szereg ciekawych inicjatyw, które przyszłościowo zaowocują napływem inwestorów oraz stworzeniem nowych miejsc pracy, a co za tym idzie rozwojem gospodarczym i społecznym miasta i gminy Szczuczyn. Dobrym posunięciem było pozyskanie środków pozabudżetowych i wybudowanie na obszarze 15 ha terenów inwestycyjnych oraz przyłączenie ich do SSSE. Dzięki temu pozyskano nowe zakłady produkcyjne oraz miejsca pracy dla mieszkańców.

Ponadto, przy wykorzystaniu środków unijnych Gmina wykonała i w dalszym ciągu realizuje szereg inwestycji infrastrukturalnych, które niewątpliwie przyczyniły się do polepszenia standardu życia mieszkańców. Są to inwestycje drogowe, budowa kanalizacji i wodociągów, budownictwo mieszkaniowe, zakup maszyn, ciągników i urządzeń usprawniających prace komunalne, inwestycje w OZE, termomodernizacja szkół i obiektów użyteczności publicznej, budowa placów zabaw oraz miejsc do rekreacji i odpoczynku i wiele, wiele innych...

Oprócz rozwoju gospodarczego i infrastrukturalnego gmina Szczuczyn w sposób szczególny wykazuje dbałość o:

- **działania kulturalne i edukacyjne** rozwijające społeczeństwo duchowo i merytorycznie (szeroka oferta działalności Biblioteki – Centrum Kultury w Szczuczynie, nowoczesnie wyposażone szkoły i przedszkole, kompleksy sportowe, funkcjonowanie Kół Gospodyń Wiejskich, Młodzieżowej Rady Miejskiej, organizacji pożytku publicznego i stowarzyszeń, które biorą aktywny udział zarówno w życiu gminnym jak i reprezentują ją na zewnątrz. Natomiast bezpieczeństwo przeciwpożarowe w Gminie Szczuczyn zapewnia 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP Bzury, OSP Bęckowo, OSP Brzeźnio, OSP Danowo, OSP Lipnik, OSP Niedźwiadna, OSP Szczuczyn).

- **działania bazujące na interesującej historii** (odremontowanie zabytkowego popijarskiego kompleksu klasztorowego, w którym utworzono Centrum Muzealno – Warsztatowe, odsłonięcie zabytkowych ruin siedziby Szczuków, posadowienia w centrum miasta pomnika Stanisława Antoniego Szczuki - założyciela Szczuczyna).

- **działania wspomagające i okalnych rolników i ekologię** (utworzenie Centrum Produktu Lokalnego). W 2018 roku rozpoczęto budowę CPL, które z założenia miało promować lokalne towary i producentów. 1 września 2019 r. przecięto symboliczną wstęgę, tym samym oficjalnie rozpoczęto funkcjonowania obiektu pod nazwą „SPIŻARNIA POD KLASZTOREM”, w którym oferowane są produkty ekologiczne. Konsumenci mogą liczyć na tradycyjne wędliny i potrawy podlaskie, swojskie jaja, świeże pieczywo, miody z domowych pasiek, pączki, faworki, ciasta, a także dżemy, bezglutenowe mąki, ziemniaki, owoce, soki, herbaty a nawet ekologiczne kosmetyki. Asortyment jest bardzo duży i stale się powiększa. „Spiżarnia pod klasztorem” dba aby było: lokalnie, ekologicznie i zdrowo.

- **działania promujące gminę na zewnątrz** poprzez nawiązanie współpracy z innymi państwami i wspólną realizację projektów. Do tego typu działań należy zaliczyć chociażby realizację projektu mającego na celu budowę Transgranicznego Centrum Dialogu Kultur w ramach programu Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020 – obiektu, który promował będzie różnorodność kulturową, historyczną i obyczajową regionów: Szczuczyna w Polsce, Szczuczyna na Białorusi oraz Kowla na Ukrainie.

- **działania w kierunku polepszenia warunków życia mieszkańców** poprzez budowę nowoczesnych i komfortowych bloków mieszkalnych, utworzenie stref do wypoczynku i rekreacji, podjęcie prac w kierunku rozbudowy miasta i utworzenia nowoczesnej dzielnicy, dbałość o niebiesko - zieloną infrastrukturę.

Obwód grodzieński to wyjątkowy region Białorusi. Tu przez wiele wieków następował proces przenikania się i wzbogacania różnych tradycji kulturowych i etnicznych. Nad brzegami siwego Niemna od wieków żyli w pokoju i zgodzie przedstawiciele różnych narodów i wyznań: Białorusini i Polacy, Chrześcijanie i Judei, Tatarzy i Żydzi, katolicy i prawosławni. Razem pracowali na tej ziemi, ramię w ramię wstawili się w jej obronie przed najezdami wroga. Ich wysiłki stworzyły jasną i niepowtarzalną paletę kulturową, która wzbogaciła nie tylko lokalną społeczność, ale całą Europę.

Nasza współpraca z polskimi przyjaciółmi ma długą i bogatą historię. Obydwa Szczuczyny łączy nie tylko podobna nazwa, widzimy wiele wspólnego w przeszłości i teraźniejszości, a intensyfikacja współpracy w ostatnim czasie pozwala nam z ufnością mówić i o przyszłości.

W naszym mieście i rejonie mieszka znaczna liczba etnicznych Polaków, dla których niezwykle ważna jest możliwość zachowania duchowego związku z historyczną ojczyzną i zachowania tradycji przodków. Dotyczy to również Białorusinów, którzy starają się podkreślić swoją tożsamość w rodzinie narodów europejskich. Dlatego z wielkim entuzjazmem odpowiedzieliśmy na propozycję naszych kolegów z miasta-imiennika stosunkowo udziału w projekcie tworzenia transgranicznych centrów dialogu kultur.

Niezmiernie cieszy nas również fakt nawiązania partnerstw z Kowlem w ramach przygotowania i realizacji wspólnego projektu. I niech nasze miasta dzielą setki kilometrów, ale nie jest to przeszkodą dla szczerej przyjaźni Białorusinów i Ukraińców. W trakcie wspólnej pracy nad stworzeniem strategii dalszej współpracy w sferze kulturalnej i turystycznej z zaskoczeniem odnaleźliśmy nieznaną wcześniej analogie historyczne. Pozwoliło nam to lepiej zrozumieć naszą jedność kulturową i mentalną, poszerzyć horyzonty wyobrażeń o perspektywach wspólnego działania.

Dziś z biegiem czasu trudno nam wyobrazić sobie życie naszych miast bez niezwykle ciekawych i pouczających wizyt u sąsiadów, którzy szybko stali się prawdziwymi przyjaciółmi. Oprócz doskonałej infrastruktury stworzonej w trzech miastach dzięki wsparciu finansowemu Unii Europejskiej, udało nam się zgromadzić kreatywny i sprawny zespół profesjonalistów, których łączy szczere pragnienie budowania własnej przyszłości opartej na wzajemnym zrozumieniu, porozumieniu i szacunku do tradycji. Razem zrobiliśmy pewny krok na drodze owocnej współpracy, a czeka nas jeszcze wiele inspirujących odkryć i ambitnych projektów. Tylko wspólnym wysiłkiem, pracując w jednym zgranym i przyjaznym zespole, będziemy w stanie skutecznie pokonać wszelkie przeszkody na drodze i wznieść się na nowe wyżyny.

Aliaksei Sadouski

Przewodniczący Komitetu Wykonawczego
Rejonu Szczuczynskiego

Ziemia Grodzieńska - kraina odkryć turystycznych i ożywionego dialogu kultur (ze szczególnym uwzględnieniem rejonu szczuczyńskiego).

Białoruś przez długi czas pozostawała „białą plamą” na turystycznej mapie świata. Dopiero niedawno zagraniczni podróżnicy zaczęli odkrywać ten tajemniczy kraj położony w sercu Europy. I choć region pozbawiony jest tak znanych i popularnych atrakcji turystycznych jak góry i morza, ci, którzy choć raz tu przyjechali, na zawsze zachowują najprzyjemniejsze wspomnienia z odkrywania piękna dzikiej przyrody, powściągliwego uroku zabytków architektury, gościnności i życzliwości miejscowej ludności. Ze szczerym zaskoczeniem i podziwem goście poznają wielowiekową historię kraju, który powstał na pograniczu zderzenia kultur, religii, tradycji, cywilizacji, niejednokrotnie stawał się areną zaciekłych wojen, ale potrafił wytrzymać, przetrwać, odrodzić się z gruzów i popiołów. Jednocześnie każdy region Białorusi ma swoją wyjątkowość, niepowtarzalny kolor i smak. Ale chyba najbardziej interesującym miejscem dla dociekliwych podróżników jest Poniemie.

Obwód Grodzieński leży w północno-zachodniej Białorusi. Powierzchnia regionu wynosi 25 127 km². Graniczy z Polską od zachodu i Litwą od północy. Ukształtowanie terenu wyznacza nizina Niemna, występują też wzgórza morenowe - Oszmianskie, Wołkowyskie, Grodzieńskie, Nowogródzkie i Słonimskie. Najwyższym punktem jest Wzgórze Zamkowe w Nowogródku (323 m). W porównaniu z innymi regionami Białorusi, region grodzieński ma bardziej wilgotny klimat z ciepłymi zimami i umiarkowanie ciepłymi latami. Średnia miesięczna temperatura w styczniu waha się od - 6,6 do - 5°C. W lipcu średnia temperatura waha się od +17 do +18,2°C. Najzimniejszym i najbardziej wilgotnym obszarem regionu jest Nowogródek.

Terytorium obwodu grodzieńskiego pokryte jest roślinnością, którą reprezentują lasy, łąki i bagna. Średnia lesistość wynosi około 33%. Zachowały się duże lasy - puszcze: Białoweska, Nalibocka, Lipiczańska, Ruska, Katranska. Ponad 14% terytorium zajmują łąki. Dominują bagna nizinne, które zajmują ponad 6% regionu. Przez region przepływa trzecia co do wielkości rzeka Białorusi - Niemen. Na północnym wschodzie płynie rzeka Wilia, na północnym zachodzie - Narew (dopływ Wisły).

Do najciekawszych obiektów hydrologicznych należy Kanał Augustowski, który łączy dorzecze Niemna i Wisły. Największe jeziora: Białe, Rybnica, Świtez, Bersztauskaje. Organizację terytorialną regionalnego systemu turystyki ekologicznej wyznacza sieć obszarów szczególnie chronionych, którą składają fragmenty parków narodowych Puszcza Białowieska i Naroczański, 15 rezerwatów o znaczeniu krajowym, ponad 40 rezerwatów o znaczeniu lokalnym, ponad 200 pomników przyrody o znaczeniu ogólnokrajowym i lokalnym. Powierzchnia obszarów przyrodniczych podlegających szczególnej ochronie stanowi około 10% ogólnej powierzchni regionu.

Region grodzieński zawsze był regionem wielonarodowym i wieloreligijnym. Z nieco ponad miliona mieszkańców 68% to Białorusini, prawie 22% to Polacy, 6% to Rosjanie, a 1% to Ukraińcy. Od dawna na tych ziemiach mieszkają Litwini, Tatarzy i Żydzi. Obwód Grodzieński to jedyny region Białorusi, w którym wśród wiernych dominuje Kościół rzymskokatolicki. W miastach mieszka ponad 76% ludności. Średnia gęstość wynosi nieco ponad 41 osób / km².

Obwód Grodzieński wyróżnia się spośród innych regionów Białorusi o największej koncentracji terytorialnej i znaczącej wartości poznawczej obiektów dziedzictwa historycznego i kulturowego, co determinuje jego specjalizację przede wszystkim w rozwoju turystyki poznawczej. Zachowało się tu ponad 1500 pomników historii i kultury, w tym 480 zabytków o znaczeniu krajowym. W obwodzie Grodzieńskim znajdują się trzy z czterech „białoruskich” obiektów światowego dziedzictwa UNESCO.

Potencjał turystyczny rejonu szczuczyńskiego

Rejon szczuczyński położony jest w północno-zachodniej części obwodu Grodzieńskiego. Od północy graniczy bezpośrednio z Litwą, od zachodu - z rejonem Grodzieńskim, od południa - z rejonami Mastowskim i Zdziecielskim, od wschodu - z rejonami Lidzkim i Werenowskim. Z zachodu na wschód rejon przecina autostrada M-6 (Bruzgi-Mińsk), przez rejon przebiega również linia kolejowa łącząca Grodno z Lidą. W południowej części powiatu przepływa Niemen.

Powierzchnia rejonu to 1900 km² (druga co do wielkości w obwodzie Grodzieńskim), ponad 35% rejonu zajmują lasy. Liczba ludności wynosi 36 000. Pod względem administracyjnym rejon podzielony jest na 11 sołectw. W rejonie znajduje się ponad 420 osad, w tym miasto Szczuczyn oraz osiedle typu miejskiego Ostryna i Żałudok. Miasto Szczuczyn, w którym mieszka ponad 16 500 osób (46% ludności), położone jest w centralnej części rejonu.

Miasto Szczuczyn i rejon Szczuczyński należą do centrów turystyczno-wycieczkowych o znaczeniu regionalnym. Dogodne położenie geograficzne i wysoka dostępność komunikacyjna sprzyjają rozwojowi różnorodnych kierunków turystycznych. Od 2019 roku rejon został dołączony do strefy bezwizowej.

Na terenie regionu znajduje się ponad 40 obiektów o wartości historycznej i kulturowej. Wśród nich są najbardziej interesujące dla turystów są:

TYP ZABYTKU	NAZWA ZABYTKU
KOŚCIOŁY I CERKWIE	- cerkiew obronna w Murowance (XVI w.); - neogotycki kościół w Różance (XVII w.); - barokowy kościół w Iszczołnie (XVIII w.); - barokowy kościół w Wasiliszkach (XVIII w.); - drewniany kościół barokowy w Nowym Dworze (XVIII w.); - drewniane cerkwie z XIX wieku w Bershty i Dembrava; - murowany kościół i klasztor pijarów w Szczuczynie (XIX w.); - murowany kościół w Żołudku (XIX w.); - cerkwie murowane z drugiej połowy XIX w. w Ostrynie, Naraszach, Orli, Perszamajsku, Rakowiczach, Rymkach, Szniplikach i Szczuczynie; - neogotyckie kościoły z początku XX wieku w Kamionce, Ladsku i Wasiliszkach Starych;
DWORY I PAŁACE	- zespół dworsko-parkowy Chodkiewiczów w Możejkwie Wielkim (XVII-XIX w.); - pałac Druckich-Lubeckich w Szczuczynie (XIX-XX w.); - pałac Czetwertyńskich w Żołudku (XX w.); - dwór Iwanowskich w Hołowiczpolu (XX w.)
INNE	- punkt geodezyjny „Łopaty” Południku Struvego (zabytek UNESCO); - grodziska z X - XII wieku w Kulbaczynie i Turejsku;

Oprócz wielu zabytków warto zwrócić uwagę na: muzeum Czesława Niemena w Wasiliszkach Starych, muzeum Alaizy Paszkiewicz w Ostrynie; muzeum Historii Edukacji i Ludowy muzeum Chwały Wojskowej w Szczuczynie, muzeum Zimnej Wojny Bunkier 77». Na terenie rejonu utworzono dwa zespoły pamiątkowe "Zinjaki" i "Zaczepiczy". Wielu podróżników interesuje także obiekty byłego lotniska wojskowego w Szczuczynie i okolicach.

Popularne w rejonie i poza nim są różne festiwale odbywające się corocznie w rejonie Szczuczyńskim: Festiwal Kwiatów w Żołudku, Festiwal Lotnictwa i Sportu w Szczuczynie, Festiwal Traktorów, Festiwal Muzyczny im. Czesława Niemena, Festiwal Poezji "Stanu pieśniar u narodzie ...", festiwale folklorystyczne "Między nami, sąsiadami", "Matulina chata na pieśni bogata", "Prynjomanskija bajki".

Na terenie rejonu zachowały się liczne dowody znaczącej roli historycznej ludności żydowskiej, która została niemal całkowicie wyniszczona przez hitlerowców. Są to budynki synagog w Ostrynie, Wasiliszkach, Żołudku, Nowym Dworze, Różance; fragmenty budynków dawnych sztetłów; cmentarze, a także miejsca masowej zagłady więźniów getta w Wasiliszkach, Żołudku i Szczuczynie.

Rejon yszuczzyński ma znaczący potencjał dla rozwoju turystyki ekologicznej. Na terenie powiatu znajduje się narodowy rezerwat „Kotra”, który wraz z rezerwatem "Čėpkeliai" na Litwie tworzy transgraniczny obszar przyrodniczy, który jest szczególnie chroniony i ma status mokradła o znaczeniu międzynarodowym (obszary Ramsarskie). W rejonie znajdują się również republikańskie rezerваты "Jeziora" i "Puszcza Lipiczańska".

W ostatnim czasie bardzo aktywnie rozwija się agroturystyka. W powiecie znajduje się ponad 25 gospodarstw agroturystycznych. Od 2019 roku 6 gospodarstw zjednoczyli się w klastrze turystycznym "Terem rozrywki" na rzecz owocnej współpracy. Na potrzeby miłośników łowiectwa i wędkarstwa stworzono Dom Myśliwego w Zaczepiczach, gospodarstwo łowiecko-rybackie "Kamenskoje" w Szczukach, gospodarstwo łowieckie "Łosiny Brzeg" koło Ostryny.

Z rejonem szczuczyńskim związane są bezpośrednio losy wielu znanych postaci historycznych: Aleksandra Jagiellończyka, Karola XII, Antoniego Tyzenhauza, Macieja Dogiela, Stanisława Bonifacego Jundzilla, Konstanty i Sofii Tyzenhauzów, Ludwika Michała Paca, Franciszka Ksaweryego Druckiego-Lubeckiego, Elizy Orzeszkowej, Czesława Niemena, Kazimierza i Hiacynta Alchimowiczów, Ludwika Narbuta, Waleryego Antoniego Wróblewskiego, Alaizy Paszkiewicz, Tadasa Ivanauskasa, Pinchusa Kremenia, Charlesa de Gaulle'a.

WRÓBLEWSKI

ORZESZKOWA

PASZKIEWICZ

NIEMEN

CIEKAWOSTKA:

Podczas I wojny światowej w Szczuczynie działał obóz dla pojmanych francuskich oficerów.

Od lipca do sierpnia 1915 r. przebywał w tym obozie przyszły generał i prezydent Francji Charles de Gaulle. Do dziś przetrwał budynek, w którym ówczesny kapitan de Gaulle przebywał w niewoli ze swoimi towarzyszami.

W tej chwili trwa projekt wzniesienia pomnika wybitnemu francuskiemu politykowi, dla którego Szczuczyn z woli losu stał się częścią biografii.

SZCZUCZYN 5 WIEKÓW HISTORII

Pierwsza odnotowana data w historii Szczuczyna to 1436 rok, kiedy tu powstała pierwsza katolicka parafia. Jednak oficjalną datą początku historii miasta jest rok 1517, pod którym w metryce Litewskiej Szczuczyn jest wymieniany wśród dóbr Radziwiłłów. Później miasto było własnością przedstawicieli rodzin Dawoinów, Limontów i Józefowiczów-Hlebickich.

W 1718 roku Jerzy Józefowicz-Hlebicki zaprosił do Szczuczyna zakonników z katolickiego zakonu pijarów. W 1726 r. Sejm potwierdził powołanie w Szczuczynie kolegium pijarów.

W 1732 roku w Szczuczynie powstała jedna z pierwszych wspólnot Sióstr Miłosierdzia na współczesnej Białorusi, a w 1742 roku konwent szarytek.

23 maja 1761 roku staraniem właściciela Ignacego Scypiona Szczuczyn otrzymał prawo magdeburskie.

26 lipca 1773 roku przy klasztorze pijarów otwarto aptekę - jedną z pierwszych na Grodzieńszczyźnie.

W 1785 roku Stanisław Bonifacy Jundziłł, który wówczas kierował szkołą w Szczuczynie, założył w mieście ogród botaniczny.

W wyniku trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej Szczuczyn w 1795 roku został włączony do Imperium Rosyjskiego.

Na początku XIX w. właścicielami miasta zostali przedstawiciele księżęcej rodziny Druckich-Lubeckich. Książę Franciszek-Ksawery intensywnie inwestuje w budowę Szczuczyna: powstaje rynek główny, wokół którego budowane są rzędy handlowe, dwór gościnny, poczta i leśnictwo. Książę przekazał znaczne fundusze na budowę murowanego kościoła i piętrowego budynku klasztorowego (1826-1830).

Po klęsce powstania listopadowego w 1832 roku władze carskie zlikwidowały klasztor pijarów.

W 1865 roku przed kościołem wybudowano murowaną cerkiew św. Michała Archanioła.

W 1867 roku pod naciskiem władz Siostry Miłosierdzia musiały opuścić Szczuczyn.

W 1888 roku powstało pierwsze w Szczuczynie przedsiębiorstwo przemysłowe - tartak książąt Drutskich-Lubeckich, a pod koniec XIX wieku książę Władysław rozpoczął w budowę nowej rezydencji według projektu wileńskiego architekta Tadeusza Rostworowskiego. Budowa ciągnęła się przez kilkadziesiąt lat i została ukończona dopiero w latach trzydziestych XX wieku.

Na przełomie XIX i XX wieku około 80% mieszkańców Szczuczyna stanowili Żydzi. Kontrolowali oni prawie całą branżę handlową i rzemieślniczą w mieście. W 1900 roku powstała jesziwa Shchuchyńska, która szybko stała się popularnym ośrodkiem edukacyjnym dla Żydów. Ze Szczuczynem związane są losy słynnych rabinów Jehudy Lejba Hasmana i Haima Lejba Szmulewicza.

W 1904 roku w Szczuczynie otwarto dwuklasową szkołę nauczycielską, która później została przekształcona w seminarium nauczycielskie i gimnazjum.

W 1907 roku w okolicach Szczuczyna wybudowano dworzec kolejowy w Różance, co dało nowy impuls rozwojowi gospodarczemu miasta.

W sierpniu 1915 roku Szczuczyn zajęły wojska niemieckie. Władze okupacyjne utworzyły dzielnicę Planty, której ośrodkiem był Szczuczyn. Tym samym miasto po raz pierwszy w swojej historii uzyskało status centrum administracyjnego.

W 1916 roku Niemcy utworzyli w Szczuczynie obóz jeniecki, w którym przez cztery miesiące przebywał przyszły prezydent Francji Charles de Gaulle i 37 innych oficerów francuskich.

25 marca 1918 roku Szczuczyn został uznany za część Białoruskiej Republiki Ludowej. 1 stycznia 1919 roku stał się on częścią utworzonej Socjalistycznej Radzieckiej Republiki Białoruś. Po pokoju ryskim w 1921 roku Szczuczyn znalazł się w województwie Nowogródzkim międzywojennej Polski.

26 kwietnia 1929 roku utworzono odrębny powiat szczuczynski w ramach województwa Nowogródzkiego, a w 1931 roku Szczuczyn otrzymał prawa miejskie.

W 1927 roku do Szczuczyna powrócili pijarzy.

19 września 1939 roku terytorium powiatu szczuczynskiego zajęły wojska Armii Czerwonej. Rozpoczęła się sowietyzacja tych terenów.

15 stycznia 1940 roku w ramach BSRR utworzono rejon szczuczynski.

25 czerwca 1941 roku Szczuczyn został zajęty przez wojska hitlerowskie.

9 maja 1942 roku w Szczuczynie dokonano masakry więźniów getta. Zginęło ponad 2000 osób. W czasie wojny w rejonie toczyły się walki partyzanckie z okupantami, często ze sobą konkurowali polscy i radzieccy partyzanci.

12 lipca 1944 roku Szczuczyn został wyzwolony spod okupacji niemieckiej przez wojska radzieckie.

W 1956 roku rozpoczęto budowę wojskowej bazy lotniczej w Szczuczynie.

W 1958 roku w Szczuczynie powstała fabryka „Awtoprowod”.

W 1959 roku kościół w Szczuczynie został zamknięty.

W 1959 roku Regionalna Stacja Rolnicza została przeniesiona z Beniakonów do Szczuczyna, później została przekształcona w Grodzieński strefowy instytut uprawy roślin Narodowej Akademii Nauk Białorusi.

31.08.1962 Szczuczyn otrzymał status miasta.

W 1988 roku budynek kościoła został zwrócony katolickiej parafii Szczuczyna.

W 1990 roku powstał szczuczynski rejonowy oddział Związku Polaków na Białorusi.

W 1993 roku w Szczuczynie wybudowano nowy Dom Kultury i stadion.

W 1996 roku wojskowa baza lotnicza w Szczuczynie przestała istnieć.

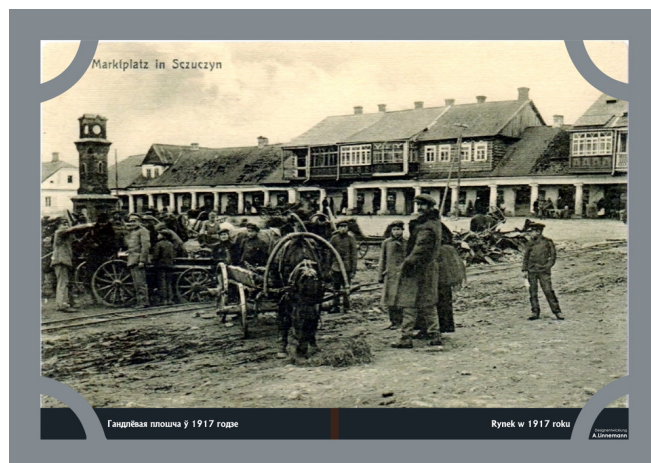
W 2007 roku główny plac Szczuczyna został gruntownie przebudowany.

W 2015 roku Szczuczyn został stolicą święta narodowego – Dnia pisma Białoruskiego. Został odrestaurowany budynek dawnego pałacu Druckich-Lubeckich.

W 2016 roku w Szczuczynie rozpoczął działalność zakład PRIMEMILK.

W 2020 roku rozpoczęła się przebudowa stadionu miejskiego na transgraniczne centrum dialogu kultur.

W swojej ponad półtysiącletniej historii Szczuczyn przeszedł kilka etapów rozwoju, przekształcając się z małej prywatnej osady w centrum powiatowy, który jest jednym z najszybciej rozwijających się w regionie.

Zmieniały się kierunki i tempo rozwoju, struktura ludności i jej podstawowe zawody. Dziś Szczuczyn to stosunkowo młode miasto które ma bogatą historię, posiada rozwiniętą infrastrukturę społeczną, sprawną i zrównoważoną gospodarkę oraz aktywnych mieszkańców.

Wołyń to historyczny region położony na granicy białorusko-polsko-ukraińskiej i słynący z bogatych tradycji kulturowych zamieszkujących go narodów. Nie tylko mieszkańcy Ukrainy, ale także goście z Europy i świata starają się zobaczyć tutejsze atrakcje. Malowniczy Wołyń przyciąga nie tylko zapierającą dech w piersiach przyrodę, ale także wiele zabytków.

Kowel uważany jest za jedną z pereł tego regionu. Nasze miasto ma bogatą i burzliwą historię. Ponad 500 lat temu otrzymał on prawo magdeburskie, dołączając tym samym do rodziny miast europejskich. A dzisiaj mieszkańcy Kowla starają się zachować i wzmocnić tradycje przyjaźni ustanowione przez ich przodków.

Kowel ma 15 miast partnerskich: na Białorusi, w Niemczech, na Litwie, Polsce i Ukrainie. Dzięki owocnej współpracy międzynarodowej znacznie poszerzyliśmy nasze możliwości pełniejszej realizacji potencjału gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Dobrym przykładem tak pożytecznego działania jest realizacja projektu „Transgraniczne Centra Dialogu Kultur”. Ten niezwykle złożony projekt został zrealizowany wspólnie z naszymi partnerami z dwóch miast o spółgłoskowej nazwie Szczuczyn, położonych odpowiednio w obwodzie grodzieńskim na Białorusi i województwie podlaskim w Polsce.

W miejsce dawnych obiektów sportowych powstały specjalne ośrodki kultury, które pełnią funkcje koordynacji działań na rzecz dalszego poszerzania i pogłębiania kontaktów kulturalnych. W tym celu planuje się na bazie ośrodków organizować festiwale, konferencje, wystawy sztuki, warsztaty, a także imprezy sportowe. Dla nas, jako narodu w procesie transformacji, jest to niezwykle ważne, bo naród bez kultury to naród bez przyszłości, bez duszy i wiary, bez dobroci i prawdy.

W trakcie realizacji projektu znacznie pogłębiliśmy poziom współpracy z naszymi partnerami zagranicznymi, zorganizowaliśmy szereg wydarzeń mających na celu zapoznanie się z charakterystycznymi cechami życia kulturalnego i społeczno-gospodarczego krajów sąsiednich. Niestety pandemia dokonała korekty wcześniejszych planów i część ich pozostała niezrealizowana, ale stworzenie strategii rozwoju kultury i turystyki znacznie zwiększa szanse na kontynuację naszej współpracy w najbliższej przyszłości.

Transgraniczne centra dialogu kultur dadzą nam możliwość dzielenia się ciekawymi pomysłami i projektami. Zbudujemy więc mosty przyjaźni i zjednoczymy nasze serca poprzez kreatywność. Jesteśmy przekonani, że nowy obiekt stanie się ulubionym miejscem dla mieszkańców i gości miasta, utwierdzając światowy wizerunek Ukrainy jako silnego, bogatego i godnego międzynarodowej uwagi kraju.

Ihor Chayka
Burmistrz Kowla

Obwód Wołyński jako obszar bogactw przyrodniczych, kulturowych i etnograficznych (ze szczególnym uwzględnieniem rejonu kowelskiego)

Wołyń to historyczny region w południowo-zachodniej części współczesnej Ukrainy z populacją ponad 1,5 miliona ludzi i obszarem ponad 20 000 km², co stanowi około 3,3% całego terytorium państwa. Administracyjnym (regionalnym) centrum Wołynia jest miasto Łuck. Region ten położony jest pomiędzy rzekami Slucz i Bug Zachodni, rozciąga się z zachodu na wschód w obrębie Wyżyny Wołyńskiej i Niziny Poleskiej, która zajmuje prawie 2/3 powierzchni regionu. Wołyń jest uważana za region przygraniczny, ponieważ granica państwowa Ukrainy wynosi około 400 km. Od zachodu graniczy z Polską, od północy z Białorusią.

Region ten znany jest również jako Polisse, ponieważ jego cechą charakterystyczną są lasy i krzewy, które wraz z bagnami zajmują większość terytorium. Większość Wołyni należy do dorzecza Dniepru, wśród innych rzek - Bug Zachodni (dopływ Wisły), Prypeć i jej dopływy, jest też wiele jezior (Czerwonego, Świtaż, Białego, Piaskowego itp.). Najprawdopodobniej takie cechy przyrodnicze doprowadziły do historycznie słabej urbanizacji w tym miejscu, pewnej izolacji osiedli. Jednak to właśnie ona zachowała wiele zabytków historycznych i przyrodniczych oraz elementów kultury Polesia.

Na Wołyniu powstał potężny węzeł komunikacyjny, ponieważ krzyżuje się tu wiele międzynarodowych tras. Są to nie tylko autostrady i linie kolejowe o znaczeniu lokalnym i krajowym, ale także rozbudowana sieć przejść granicznych, międzynarodowe linie drogowe i kolejowe.

Historycznie Wołyń miała burzliwą przeszłość, część jej terenów w różnym czasie należała do różnych państw, ale przyniosło to korzyści regionowi. To dzięki takim wydarzeniom historycznym Wołyń wchłonęła dziedzictwo, koloryt i ducha wielu kultur i narodów: niegdyś region obejmował części innych regionów Ukrainy, niektóre terytoria współczesnej Białorusi i Polski. Dlatego istnieje wiele zabytków historycznych, architektonicznych i przyrodniczych, które nie pozostawią obojętnymi prawdziwych miłośników nowych doznań.

I mówimy nie tylko o najśłynniejszych perłach Wołynia - jeziorach Szackich czy zamku Lubarta w Łucku, ale także o wielu innych miejscach, takich jak miasto Ołyka z zamkiem rodowym i fortyfikacjami Radziwiłłów, wieś Kołodiazna z muzeum-dwórem Lesi Ukrainki czy niesamowicie piękny krajobraz rzeki Prypeć. Wszystko to sprawia, że Wołyń jest regionem atrakcyjnym dla turystów, mimo że jest mniej „promowany” niż np. Lwów czy lwano-Frankowsk.

Potencjał turystyczny rejonu kowelskiego

Rejon Kowelski w obecnych granicach powstała w lipcu 2020 roku. W wyniku reformy administracyjnej objął tereny dawnych rejonów: kowelskiego, lubomelskiego, ratnewskiego, starowizowskiego, turyjskiego i szackiego, a także miasto Kowel. Powierzchnia rejonu przekracza 7,7 tys. km² (38% całego obwodu wołyńskiego), a liczba ludności wynosi około 270 tys. Administracyjnie powiat tworzą 23 gminy terytorialne, w tym dwa miasta - Kowel i Luboml. Ponad 36% terytorium zajmują lasy. Przez powiat przebiegają autostrady E85 i E373 oraz linia kolejowa, która zapewnia połączenia komunikacyjne między Ukrainą a Polską i Białorusią.

Na terenie rejonu znajduje się znaczna liczba obiektów dziedzictwa historycznego i kulturowego, z których 49 ma znaczenie krajowe, a ponad 60 – lokalne. Szczególnie interesujące dla miłośników historii i kultury są zabytki architektury – świątynie i klasztory, pałace i dwory, budynki użyteczności publicznej i domy.

TYP ZABYTKU	NAZWA ZABYTKU
DREWNIANE CERKWIE	- Cerkiew we wsi Guszyn (1567 r.); - Cerkiew we wsi Zgorany (1674 r.); - Cerkiew we wsi Nowosiółki (1676 r.); - Cerkiew we wsi Zdomyśl (XVII w.) - Cerkiew we wsi Drozdnie (1710 r.); - Cerkiew we wsi Osa (1772 r.); - Cerkiew we wsi Turopin (1777 r.); - Cerkiew we wsi Tur (1778 r.); - Cerkiew we wsi Kraska (1784 r.); - Cerkiew we wsi Zalisy (1794 r.); - Cerkiew w miasteczku Zabłocie (1795 r.); - Cerkiew we wsi Zamszany (1809 r.); - Cerkiew we wsi Somary (1830 r.); - Cerkiew w miasteczku Wyżwa Stara (1869 r.).
MUROWANE CERKWIE	- Cerkiew w Lubomlu (1264 r.); - Sobor we wsi Mielce (1542 r.); - Cerkiew we wsi Mielce (1723 r.); - Cerkiew w miasteczku Łuków (1723 r.); - Cerkiew we wsi Radziechów (1752 r.); - Cerkiew we wsi Dorotyszczce (1769 r.); - Cerkiew we wsi Sztuń (1777 r.); - Cerkiew w miasteczku Hołoby (1783 r.); - Cerkiew we wsi Piszcz (1801 r.); - Cerkiew we wsi Obeniże (1821 r.); - Cerkiew w miasteczku Hołowno (1841 r.). - Cerkiew we wsi Świtaż (1846 r.).
KOŚCIOŁY	- Kościół w Lubomlu (1412 r.); - Kościół w miasteczku Łuków (XVII w.); - Kościół w Kowlu (1771 r.); - Kościół w miasteczku Hołoby (XVIII w.).

INNE

- fragmenty zespołu pałacowego Branickich w Lubomlu (XVIII w.);
- pałac Miączyńskich w Łukowie (XVIII w.);
- budynek dawnej synagogi w Kowlu (1889-1907 rr.);
- budynki dworca kolejowego w Kowlu i stacji kolejowej we wsi Hołoby (pocz. XX w.)

Jednym z najbardziej popularnych miejsc dla turystów jest Muzeum Łesi Ukrainki we wsi Kołodziejne. Muzeum powstało w 1949 r. w dworku, w którym poetka mieszkała od 1882 do 1907 r. i gdzie powstało wiele dzieł, które znalazły się w skarbcu literatury ukraińskiej i światowej.

Dużym zainteresowaniem wśród miłośników rekreacji ekologicznej cieszy się Szacki Narodowy Park Przyrody, który w 2012 roku został włączony do transgranicznego rezerwatu biosfery „Polesie Zachodnie” - jednego z głównych obiektów ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej Europy Środkowo-Wschodniej.

CIEKAWOSTKA:

W 1924 roku w Kowlu rozpoczęto budowę Kościoła Pomnika Krwi i Chwały św. Stanisława Biskupa Męczennika. Autorem projektu świątyni był znany polski architekt Stefan Szyller.

Majestatyczny neogotycki kościół powstał w miejscu, gdzie według legendy pochowano żołnierzy armii napoleońskiej poległych w bitwie 1812 r., wśród których było wielu Polaków, a także uczestników powstania 1830-31. Fundusze na budowę sanktuarium, pomyślanego jako pomnik poległych żołnierzy, przeznaczało państwo, a także pieniądze były zebrane przez miejscowych katolików, a nawet polonię amerykańską.

Świątynia mogła pomieścić do 7000 wiernych i była największą na Wołyniu. Los kościoła był jednak tragiczny. Został on poważnie uszkodzony podczas walk o Kowel w 1944 roku, a w 1945 roku decyzją władz lokalnych został całkowicie rozebrany.

KOWEL ODDECH PRZESZŁOŚCI

Kowel to jedno z najstarszych miast na Wołyniu. Dane archeologiczne potwierdzają, że od połowy III tysiąclecia p.n.e. istniała tu osada. Znalaziono wiele narzędzi i broni wykonanych z kamienia i brązu, a także monety rzymskie.

Według starożytnej legendy, pierwszym mieszkańcem osady był utalentowany kowal, więc tę nazwę otrzymała wieś, w której znajdowała się jego kuźnia i dom.

Pierwsza pisemna informacja o Kowlu pochodzi z połowy XIV wieku, kiedy to wielki książę Giedymin podarował go swojemu wnukowi Fiodorowi Sanguszce.

W 1410 roku, po zwycięstwie pod Grunwaldem, król i wielki książę Władysław Jagiełło przyjął w Kowlu postów czeskich, którzy zaoferowali mu koronę.

24 grudnia 1518 roku król i wielki książę Zygmunt I Starszy nadał Kowelowi prawo magdeburskie.

W 1536 roku otwarto w Kowlu komorę celną do pobierania podatków od kupców.

Od 1543 Kowel należał do królowej Bony Sforza. Wkrótce w pobliżu miasta zbudowano zamek starosty i fortyfikacje.

Średniowieczny herb Kowla zawierał zarysy zamkowych wież i podkowę - starożytny symbol szczęścia. Historycy twierdzą, że zamek znajdował się na wyspie otoczonej rzeką Turią. Niestety twierdza została zniszczona przez pożar, a jej ostatnie elementy - brama z wieżą - zostały zniszczone na początku XIX wieku.

W 1564 roku Kowel i przyległe do niego osady przeszły w użytkowanie uciekinierowi z księstwa moskiewskiego księciu Andrzejowi Kurbskiemu.

W 1569 roku na mocy unii lubelskiej Kowel znalazł się w Królestwie Polskim.

W latach 1652-1653 rokach pod Kowlem stacjonował garnizon wojsk polskich pod dowództwem hetmana Stanisława Potockiego, walczący z oddziałami kozackimi Bohdana Chmielnickiego.

Po trzecim rozbiórce Rzeczypospolitej w 1795 roku Kowel znalazł się w guberni wołyńskiej Cesarstwa Rosyjskiego. Miasto stało się centrum powiatu i otrzymało herb.

13 grudnia 1812 roku pod Kowlem rozegrała się krwawa bitwa między wojskami rosyjskimi i francuskimi.

W 1846 roku w ramach komisji archeologicznej region kowelski odwiedził Taras Szewczenko, który namalował cerkiew we wsi Werbka, w której pochowano księcia Andrieja Kurbskiego, i odrestaurował dwie ikony.

W 1874 roku wybudowano sobor Zmartwychwstania Pańskiego.

W 1877 roku wybudowano cerkiew Zwiastowania NMP.

W 1873 roku przez Kowel przebiegła linia kolejowa łącząca Kijów z Brześciem.

W latach 1886-1907 wybudowano Wielką synagogę w Kowlu.

W 1903 roku wybudowano cerkiew św. Michała.

W 1907 roku wybudowano dworzec kolejowy według projektu słynnego architekta A. Werbickiego.

Na przełomie 1915-1916 Kowel został zajęty przez wojska Austro-Węgier i Niemiec.

W 1917 roku w Kowlu powstała ukraińska organizacja społeczno-polityczna na czele z Markiem Łucewiczem.

W 1921 roku Kowel wszedł w skład II Rzeczypospolitej.

W latach 1924-1938 wybudowano neogotycki kościół św. Stanisława.

We wrześniu 1939 roku Kowel został zajęty przez wojska sowieckie.

4 grudnia 1939 roku powiat kowelski został włączony do obwodu wołyńskiego ZSRR.

17 stycznia 1940 roku utworzono rejon kowelski.

29 czerwca 1941 roku Kowel został zajęty przez nazistów.

21 maja 1942 roku w Kowlu utworzono dwa getta.

2-4 lipca 1942 - rozstrzelanie więźniów drugiego getta w Kowlu.

19 sierpnia 1942 - likwidacja pierwszego getta w Kowlu.

7 lipca 1944 r. - wyzwolenie Kowla z rąk hitlerowskich okupantów.

W 1945 roku, na polecenie władz lokalnych, zostały ostatecznie rozebrane zniszczone w czasie wojny kościoły katolickie.

W 1954 odsłonięto pomnik Bohdana Chmielnickiego.

W 1956 roku otwarto w Kowlu szkołę muzyczną.

W 1984 roku na cześć odwagi kolejarzy na placu dworcowym wzniesiono pomnik „Lokomotywa”.

26 czerwca 1989 roku otwarto Muzeum Historyczne w Kowlu.

Od 24 sierpnia 1991 roku Kowel jest częścią niepodległej Ukrainy.

W 1991 roku na bulwarze Łesi Ukrainki stanął pomnik poetce.

W 1993 roku zatwierdzono herb i flagę Kowel.

W 1994 roku drewniany kościół św. Anny został przeniesiony ze wsi Wiszenka do Kowlu.

W 1995 roku otwarto miejski park kultury i rekreacji im. Lesi Ukrainki.

W 1996 roku postawiono pomniki ofiarom II wojny światowej, poległym polskim legionistom i Żydom rozstrzelanym przez hitlerowców w 1942 roku.

W 2000 roku postawiono pamiątkowy krzyż na cześć 2000-lecia chrześcijaństwa.

W 2003 roku wybudowano cerkiew św. Demetriusza z Salonik.

W 2005 roku w Kowlu odsłonięto park i pomnik Tarasa Szewczenki.

W 2007 roku postawiono krzyż ku pamięci ofiar bolszewickiego terroru.

W 2008 roku wzniesiono pomnik ofiar katastrofy w Czarnobylu oraz otwarto centrum kulturalno-oświatowe.

Dziś Kowel to nowoczesne i rozpoznawalne miasto, znane nie tylko na Ukrainie, ale także daleko poza jej granicami, ważny węzeł kolejowy, prawdziwa „brama do Europy”. W swojej historii przeżywał wzloty i upadki, rozkwitał i upadał, ale zawsze odzyskiwał swoje wyjątkowe piękno. Na przestrzeni wieków miasto wzbogacało się o tradycje kulturowe zamieszkujących je ludów, zachowując je jako swój największy skarb.

ANALIZA POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO, INFRASTRUKTURALNEGO I GOSPODARCZEGO

W ZAKRESIE ROZWOJU KULTURY I TURYSTYKI MIASTA PARTNERSKIE ORAZ OBSZARY, DO KTÓRYCH NALEŻĄ, CIESZĄ SIĘ DUŻYM POTENCJAŁEM, ZARÓWNO POD WZGLĘDEM RÓŻNORODNOŚCI KULTUROWEJ JAK I TURYSTYCZNEJ.

Analizując jedynie Podlasie, jak napisano powyżej – region oprócz narodowości polskiej zamieszkują Białorusini, Litwini, Ukraińcy, Romowie, Rosjanie, Żydzi oraz największe w Polsce skupiska ludności tatarskiej, a ich dziedzictwo kulturowe i tradycje tworzą niezwykle barwną mozaikę. Na co dzień spotykają się tu także trzy wielkie religie: katolicyzm, islam oraz prawosławie – nawet grupa staroobrzędowców znalazła tu swój dom, uciekły przed carskimi prześladowaniami! Ich kulturę oraz świątynie – molenny można podziwiać w województwie podlaskim!

Mieszkańcy regionów przygranicznych, w tym miast partnerskich, bardzo cenią sobie ową różnorodność. Pielęgnują ją, kultywując poszczególne tradycje i stwarzają rozmaite okazje do międzykulturowego dialogu.

Odrębnym zagadnieniem jest ochrona dziedzictwa kulturowego, które jest zadaniem wymagającym stałych i wieloletnich planowych działań w dziedzinie ochrony kultury materialnej i niematerialnej, muzealnictwa i sztuki ludowej. Aktualne nakłady na ochronę zabytków ciągle są zbyt niskie i nadal, mimo potrzeb, nie stanowią pierwszoplanowych zadań wśród wielu realizowanych programów i przedsięwzięć.

W województwie Podlaskim najbardziej aktywna działalność kulturalna prowadzona jest w trzech największych miastach województwa, tzn. w Białymstoku, Łomży i Suwałkach, gdzie funkcjonuje najwięcej instytucji kultury, działają szkoły artystyczne, liczne stowarzyszenia, fundacje, prasa, radio i telewizja. Realizowane są duże, często o charakterze międzynarodowym, przedsięwzięcia kulturalne. Taki stan rzeczy jest niezadowolający, gdyż społeczności z mniejszych ośrodków nie mają dostępu do świata kultury.

Dlatego też, Gmina Szczuczyn oraz miasta partnerskie (Szczuczyn BY, Kowel) chętnie w 2017 roku przystąpiły do konkursu w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś - Ukraina 2014- 2020, oś priorytetowa Dziedzictwo, celem pozyskania środków na wybudowanie obiektów, które w przyszłości oferowały będą szeroki wachlarz wydarzeń kulturalnych, artystycznych, promujących dziedzictwo narodowe poszczególnych krajów i regionów.

Pozytywnym zjawiskiem, które coraz częściej się obserwuje, jest duża aktywność organizacji pozarządowych, w tym mniejszości narodowych, szczególnie w zakresie działań twórczych, edukacyjnych i regionalnych. Powstają interesujące wieloletnie programy, ich twórcy odnoszą sukcesy w kraju i za granicą, wydawane są lokalne pisma, nagrywane płyty.

Z analizy dostępnych statystyk można wywnioskować, iż w przeciągu ostatnich lat ilość odwiedzających turystów (zarówno krajowych, jak i zagranicznych) stale rośnie, a w związku z powyższym należy wykorzystać szansę i stworzyć jeszcze bogatszą i atrakcyjniejszą ofertę turystyczną i kulturalną województwa podlaskiego. Największą popularnością wśród dostępnych w województwie podlaskim obiektów kultury cieszy się Muzeum Podlaskie wraz z oddziałami, Opera i Filharmonia Podlaska, oferta Białowieskiego Parku Narodowego (Muzeum Przyrodniczo Leśne, Rezerwat Pokazowy Żubrów, Rezerwat Ścisły) oraz Wigierski Park Narodowy (Muzeum Wigier).

Niewątpliwie jednym z produktów wiodących w Gminie Szczuczyn i napędzającym ruch turystyczny jest kościół pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny wraz z klasztorem pijarów stanowiące tzw. „perełkę baroku” województwa podlaskiego.

Kompleks budynków popijarskich, będący własnością parafii, jest najcenniejszym obiektem zabytkowym w Szczuczynie i jednym z ważniejszych zabytków woj. podlaskiego. Został wzniesiony w latach 1697 - 1711. Jego fundatorem był Stanisław Antoni Szczuka - założyciel miasta Szczuczyn. Według opracowań oraz tradycji lokalnej kościół został wzniesiony na pamiątkę wiktorii wiedeńskiej. Kompleks klasztorno-kościelny to perełka baroku zaprojektowana przez elitę warszawskich artystów wywodzących się z Włoch.

Zespół klasztorny Pijarów obejmuje:

- kościół p. w. Imienia NMP,
- klasztor,
- kolegium,
- ogrodzenie XVIII w.

Kompleks klasztorno-kościelny Pijarów w Szczuczynie jest obiektem niezwykle cennym pod względem artystycznym jak i historycznym. Jego funkcjonowanie jest kluczowe w procesie podtrzymywania tradycji narodowej oraz kształtowania się tożsamości lokalnej i regionalnej. Stąd też, głównym zamierzeniem od wielu już lat było wyremontowanie, aranżacja i udostępnienie na cele kulturowe zabytkowego klasztoru popijarskiego charakteryzującego się bogatą historią oraz powołanie do życia Centrum Muzealno - Warsztatowego.

W zakresie działalności centrum przewidziano między innymi upowszechnianie i udostępnianie zbiorów będących na wyposażeniu Parafii oraz wypożyczonych od placówek i artystów współpracujących z ośrodkiem. Prezentowane prace/dzieła pochodzą z dorobku lokalnego środowiska artystycznego oraz już zgromadzonych zbiorów przez Parafię i instytucje z nią współpracujące. Ośrodek realizuje swoją misję poprzez przechowywanie dzieł sztuki, organizowanie wystaw oraz prowadzenie działalności edukacyjnej, kulturalnej i warsztatowej. W ośrodku organizowane są spotkania autorskie, szkolenia, promocje książek, koncerty i recitale muzyki poważnej, wystawy. Przewidziano również miejsce na informację turystyczną oraz czytelnię multimedialną.

W obiekcie poklasztornym utworzono również Izbę Pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego. Izba zlokalizowana jest w salach wystawowych na parterze budynku. Po wejściu do Izby Pamięci poświęconej Marszałkowi Piłsudskiemu, wita nas żołnierski nastrój i czarująca historia. Są tu: mundury stylizowane na oryginalny mundur marszałka, zbroje, środki telekomunikacji, fotografie, medale, popiersia, dokumenty, eksponaty dotyczące nie tylko życia politycznego, ale i lekko prywatnego. Pomieszczenie wypełnione jest pamiątkami, związanymi z życiem Marszałka i burzliwej, polskiej przeszłości. W izbie pielęgnowany jest skarb narodowy, materialna i duchowa pamięć po byłym Naczelniku Rzeczypospolitej Polskiej.

Szczuczyn jest miastem o ponad trzystuletniej historii, a ostatnie 30 lat było czasem jego inwestycyjnego rozwoju. Środki finansowe z budżetu Unii Europejskiej otworzyły przed naszym miastem nowe, dotąd nieznane możliwości. Leżymy na szlaku powstającej trasy Via Baltica, zbudowaliśmy nowoczesne Tereny Inwestycyjne, z których teraz korzystają przedsiębiorcy. Zmodernizowaliśmy drogi, ujęcia wody, przebudowaliśmy szkoły. Mieszkańcy korzystają z instalacji solarnych i fotowoltaicznych. 30 lat transformacji to dla Szczuczyna dobrze wykorzystany czas, który zaprocentuje na przyszłość.

Transformacja ustrojowa, jaką przeszło nasze państwo na początku lat 90., zatrzymała funkcjonowanie przedsiębiorstw państwowych. Firmy rozpadały się, nie radząc sobie w nowej rzeczywistości rynkowej. Były różne małe firmy, ale żaden z nich nie przetrwał długo na rynku i nie rozwinął się.

Znaczące zmiany rozpoczęły się w latach dwudziestych. Argumentem za „ożywieniem” gospodarki Szczuczyna było stworzenie lokalnej strefy inwestycyjnej, na terenie której od 2015 roku powstały cztery nowoczesne przedsiębiorstwa produkcyjne, a w najbliższym czasie pojawią się dwa kolejne. Liczba nowych miejsc pracy już zbliża się do 500, co budzi nadzieje na przyszłość.

Niestety nadal dużym problemem jest znaczne „opóźnienie” w tworzeniu bazy noclegowej i gastronomicznej. Pracownicy przyjeżdżający do miasta szukają miejsca, w którym mogliby zostać na dłużej. Choć widać, że co bardziej przedsiębiorczy mieszkańcy Szczuczyna już podjęli pierwsze kroki w kierunku przygotowania pokoi do wynajęcia, to wciąż pozostaje to kroplą w morzu potrzeb.

Jednym z głównych powodów powolnego tempa rozwoju Polski północno-wschodniej wciąż pozostają problemy komunikacyjne. Brak nowoczesnych dróg ekspresowych i autostrad tak naprawdę odstrasza inwestorów, którzy dostrzegając potencjał leżący po stronie rolnictwa i środowiska, boją się o koszty i czas transportu, który odbywając się drogami lokalnymi oznacza opóźnienia, wzrastające koszty i ryzyko dodatkowych utrudnień związanych z ryzykiem wypadków, awarii i przestoi. Brak szybkich dróg oznacza również brak bazy serwisowej, noclegowej i gastronomicznej, co nakłada się na wspomniane wcześniej trudności.

Jednak w ostatnim czasie w dziedzinie transportu zaszły ogromne zmiany, które przyniosły już pierwsze pozytywne efekty ekonomiczne. Wszystko zaczęło się od budowy obwodnicy Szczuczyna, która została uruchomiona w 2012 roku i zapoczątkowała prace nad autostradą Via Baltica, która połączy Warszawę ze stolicami republik bałtyckich: Litwą, Łotwą i Estonią. Inwestycja ta została uruchomiona w 2018 roku i powinna zakończyć się w drugiej połowie 2023 roku.

Warto wspomnieć, że równolegle z budową Via Baltica rozpoczęto budowę drogi S19 zwanej Via Carpatia, która ciągnie się przez Europę od Salonik w Grecji po Grodno na Białorusi. Obraz dopełni droga S16 – arteria transportowa, która będzie przebiegała ze wschodu na zachód regionu. A Szczuczyn ma to niewątpliwe szczęście, iż leży na przecięciu tych ważnych szlaków. Aby odpowiednio sprostać temu wyzwaniu i wykorzystać szansę, władze zaczęły tworzyć nowe tereny pod inwestycje wokół nowobudowanych węzłów drogowych.

Stały wzrost instytucji okołobiznesowych stwarza korzystne warunki do rozwoju przedsiębiorczości w Gminie Szczuczyn. Sprzyja temu polepszanie się jakości usług telekomunikacyjnych, a także dobry poziom kadr kształconych w województwie. Wewnętrzne możliwości rozwojowe przynosi też restrukturyzacja rolnictwa i idący z nią w parze wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, tworzący warunki do powstawania nowych miejsc pracy w produkcji i usługach poza rolnictwem.

SZCZUCZYN BY

Szczuczyn białoruski nabiera „rozpędu”

Właśnie tak możemy opisać procesy zachodzące w naszym mieście w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Stało to możliwe dzięki owocnej współpracy władz, przedstawicieli biznesu, organizacji publicznych i społeczności lokalnej. Realizacja programów państwowych w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego, inwestycje w tworzenie nowych przedsiębiorstw, budownictwo mieszkaniowe i poprawę infrastruktury, korzystanie z programów współpracy transgranicznej znacząco poprawiły jakość życia mieszkańców Szczuczyna.

Miasto przechodzi znaczące pozytywne zmiany: Plac Wolności przeszedł gruntowną przebudowę, wyremontowano drogi, chodniki i zagospodarowane dziedzińce miejskie oraz nabrzeże zbiornika wody, zmodernizowano kotłownię, stopniowo wymieniano sieci ciepłownicze i oświetlenie uliczne.

Wyremontowane budynki placówek oświatowych, kulturalnych, zdrowotnych i socjalnych, znacznie rozszerzyła się sieć handlu, gastronomii i usług publicznych. Ważnym wydarzeniem było zakończenie restauracji pałacu księżąt Druckich-Lubeckich.

Oprócz istniejących powstały nowe obiekty przemysłowe i socjalne: fabryka «PRIMEMILK», elektrownia słoneczna, fabryka uprawy pieczarek, boisko do piłki nożnej ze sztuczną murawą, wielofunkcyjny kompleks sportowy, boisko plażowe, przedszkole i strefy treningowe. ośrodki.

Dawne lotnisko wojskowe jest stopniowo odradzane. Pas startowy jest wykorzystywany na potrzeby małych samolotów, część terytorium jest objęta wolną strefą ekonomiczną „Grodno-Inwest” w celu realizacji obiecujących projektów biznesowych. Od 2014 roku na lotnisku co roku odbywa się duży festiwal lotniczy i sportowy, który gromadzi wielu miłośników lotnictwa nie tylko z Białorusi, ale także z zagranicy.

Współpraca międzynarodowa zacieśnia się. Realizowany wspólnie z samorządem litewskiego miasta Varena projekty w ramach programu współpracy transgranicznej (budowa kompleksu sportowego i przebudowa szkoły artystycznej), w trakcie realizacji jest projekt poprawy opieki zdrowotnej na terenach przygranicznych. Wraz z partnerami ze Szczuczyna w Polsce i Kowla na Ukrainie teraz wdrażamy projekt budowy transgranicznych centrów dialogu kulturowego. Kosztem środków kredytowych Banku Światowego realizowana jest budowa kotłowni na lokalne paliwa oraz przebudowa systemu oczyszczalni ścieków.

Z pomocą programu wsparcia Białorusi Rządu Federalnego Niemiec wspólnie z partnerami niemieckimi kontynuujemy prace nad stworzeniem strategii zrównoważonego rozwoju rejonu Szuczyńskiego do 2035 roku. Mamy nadzieję, że nasze działania staną się solidną podstawą dalszego rozwoju miasta i rejonu, a dzięki wspólnej pracy z partnerami wyznaczone cele zostaną osiągnięte jeszcze szybciej.

KOWEL UA

Kowel, podobnie jak cała Ukraina, na początku XXI wieku włączył się w proces fundamentalnej transformacji, która dotknęła gospodarkę i sferę społeczną. Główne zmiany dotyczą redystrybucji gospodarki, gdzie dotychczasowe wiodące branże, reprezentowane przez duże przedsiębiorstwa sektora publicznego, stopniowo ustępują miejsca średnim i małym przedsiębiorstwom prywatnym, a generalnie coraz większego znaczenia nabiera sektor usług.

W ciągu ostatniego dziesięciolecia znacznie wzrosła konkurencja oraz poprawiła się jakość usług związanych z zakwaterowaniem i gastronomią. Pojawiło się wiele nowych podmiotów, które koncentrują się na różnych grupach docelowych, co pozwala lepiej zaspokajać potrzeby klientów. Położenie Kowla na skrzyżowaniu ważnych szlaków tranzytowych stymuluje dynamiczny rozwój tego sektora gospodarki. Dziś miasto posiada ponad 10 hoteli i innych obiektów tego profilu, które zapewniają jednoczesny nocleg dla ponad 260 gości. Usługi gastronomiczne świadczy ponad 20 obiektów, w tym 4 restauracje.

Dobre warunki do rozwoju turystyki stwarza znaczna koncentracja zabytków historycznych i kulturowych oraz unikalnych obiektów przyrodniczych w rejonie kowelskim. Zgodnie z opracowaną strategią rozwoju branży turystycznej na Wołyniu zidentyfikowano główne kierunki i priorytety, wśród których znajdują się:

- wsparcie kadrowe oraz naukowo-metodologiczne;
- rozwój infrastruktury turystycznej oraz bazy materialno-technicznej;
- stymulowanie rozwoju turystyki sanatoryjnej;
- stymulowanie rozwoju turystyki wiejskiej;
- promocja potencjału turystycznego i rekreacyjnego;
- stworzenie bezpiecznych warunków dla turystów.

Dużo uwagi poświęca się poprawie infrastruktury transportowej. W 2021 roku wyremontowano drogę prowadzącą do jezior Szackich. Planowane jest również rozpoczęcie przebudowy linii kolejowej z Kowla do granicy państwowej z Polską oraz autostrady M-19 łączącej Łuck, Kowel i prowadzącej dalej za granicę.

Na liście najważniejszych projektów inwestycyjnych regionu do 2023 roku znajduje się rozbudowa infrastruktury turystycznej i transportowej Szackiego Narodowego Parku Przyrody. Dobiega końca budowa nowoczesnego bulwaru w Szacku. Rozważa się możliwość stworzenia na Pojezierzu Szackim uzdrowiska o znaczeniu państwowym.

Prowadzone są działania ukierunkowane na stymulowanie rozwoju małej przedsiębiorczości w zakresie organizowania wypoczynku na wsi, zapewniając władzom lokalnym wsparcie organizacyjne i reklamowo-informacyjne. Planowane jest przeprowadzenie inwentaryzacji i certyfikacji obiektów agroturystyki oraz stworzenie katalogu reklamowego do ich promocji.

Wśród obiektów turystyki poznawczej regionu kowelskiego szczególne miejsce zajmuje muzeum-dwór Lesi Ukrainki. Co roku kompleks ten odwiedza około 25 tys. turystów. Na lata 2020-2021 planuje się przeznaczyć znaczne środki z budżetu państwa na odbudowę dworu-muzeum, co rozszerzy możliwości świadczenia usług turystycznych i poprawi ich jakość.

Niezwykle ważnym obszarem działalności jest rozwój współpracy międzynarodowej w dziedzinie turystyki poprzez tworzenie i promocję tras transgranicznych, realizację potencjału lokalnych festiwali, które świadczą o bogactwie i wyjątkowości tradycji kulturowych.

ANALIZA SWOT

INFRASTRUKTURA, ŚRODOWISKO, TURYSTYKA, KULTURA

Podczas wizyt roboczych w trakcie realizacji projektu „Transgraniczne Centra Dialogu Kultur Polska – Białoruś – Ukraina” starano się przeanalizować potencjał regionów i miast partnerskich pod kątem możliwości dalszej współpracy w zakresie kultury i rozwoju turystyki. Główny wniosek jaki można wyciągnąć z wielogodzinnych rozmów, podróży i obserwacji sprowadza do myśli, iż **obszar analizy ma wysoki potencjał do rozwoju turystyki dzięki sprzyjającym walorom środowiska przyrodniczego, niskiemu zanieczyszczeniu, unikatowym obiektom, wielokulturowości, ciekawym tradycjom i obrzędom – ale infrastruktura turystyczna wymaga znacznej poprawy.**

MOCNE STRONY

SŁABE STRONY

SZCZUCZYN PL

- dobry układ sieci transportowej
- dynamiczny rozwój telefonizacji, wysokowydajna infrastruktura teleinformatyczna - światłowód
- czyste i mało zmienione działalnością człowieka środowisko naturalne – cały obszar województwa należy do Zielonych Płuc Polski
- wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców
- prężnie rozwijająca się gmina
- dziedzictwo historyczne i kulturowe
- znaczące, m. in. dla rozwoju turystyki, wybitne walory przyrodnicze regionu, w tym sąsiedztwo parków narodowych i krajobrazowych
- renowacja zabytków

- niezadowalający rozwój infrastruktury sportowej i wypoczynkowej
- niska dostępność komunikacyjna regionu
- niewystarczający standard bazy turystycznej regionu, w tym bazy gastronomiczno-noclegowej, w szczególności o podwyższonym standardzie
- brak agroturystyki
- słabo rozwinięta oferta turystyczna
- brak centrum informacji turystycznej

KOWEL UA

- dogodna lokalizacja geograficzna
- dostępność ważnych szlaków komunikacyjnych (autostrady i węzeł kolejowy)
- obecność znacznej liczby zabytków i muzeów
- dostępność potencjału dla rozwoju turystyki ekologicznej (jeziora Szackie i inne obiekty przyrodnicze)
- obecność punktów przekraczania granicy państwowej z Polską i Białorusią
- znaczna liczba kreatywnych zespołów, które zachowują tradycje lokalnej kultury

- niedostateczny rozwój infrastruktury turystycznej, która spełniałaby współczesne wymagania
- niezadowalający stan niektórych autostrad
- niewystarczający poziom prezentacji lokalnych produktów turystycznych w kraju i za granicą
- brak centrum informacji turystycznej
- niezadowalający stan niektórych obiektów turystycznych wymagających natychmiastowej renowacji
- niedostateczna przydatność obiektów do zwiedzania przez turystów zagranicznych

MOCNE STRONY

SŁABE STRONY

SZCZUCZYN BY

- Korzystne położenie geograficzne
- Włączenie do Euroregionu „Niemen” i terytorium programów „Interreg”
- Rozwinięta infrastruktura transportowa
- Dobry zasięg z siecią telefoniczną i dostępem do Internetu
- Możliwość bezwizowych wizyt zagranicznych turystów
- Dostępność unikatowych zabytków architektury, historii i kultury
- Obecność znacznej liczby obiektów agroturystycznych
- Obecność obszarów szczególnie chronionych, rzeki Niemen, jezior i bagien
- Obecność lotniska z rozwijającym się małym lotnictwem i innych obiektów związanych z historią wojskową
- Niedostateczna liczba obiektów infrastrukturalnych branży turystycznej (noclegi, wyżywienie, punkty wynajmu)
- Brak na terenie rejonu pełnoprawnego przejścia granicznego na granicy z Unią Europejską
- Ograniczona liczba produktów turystycznych spełniających współczesne potrzeby
- Słaba reprezentacja produktów turystycznych regionu w Internecie
- Niski poziom sprawności centrum informacji turystycznej
- Brak wykwalifikowanej kadry w branży turystycznej
- Słaba znajomość języków obcych przez specjalistów
- Niedostateczny stopień włączenia obiektów rejonu w transgraniczne szlaki turystyczne

SZANSE

ZAGROŻENIA

SZCZUCZYN PL

- otwarcie gospodarki na współpracę międzynarodową, w tym rozwój współpracy przygranicznej
- łatwiejszy dostęp do unijnych źródeł finansowania przedsięwzięć w regionie
- nowe rynki i ułatwiony zbyt dla towarów przedsiębiorstw regionalnych
- intensyfikacja współpracy z regionami partnerskimi
- wzrost zainteresowania regionem jako miejscem nowych inwestycji ze względu na położenie przygraniczne
- rewitalizacja i rozbudowa infrastruktury turystycznej
- rozwój produktów kultury, wydarzeń i inicjatyw kulturalnych, w tym o charakterze transgranicznym i międzynarodowym
- COVID-19
- wzrost konkurencyjności sąsiednich regionów
- zbyt niski wzrost gospodarczy dla zapewnienia odpowiedniego standardu usług

KOWEL UA

- zwiększenie wkładu branży turystycznej w gospodarkę
- zwiększenie udziału mieszkańców w turystyce i hotelarstwie
- pogłębianie współpracy z podmiotami sąsiednich regionów i krajów w celu tworzenia nowych zintegrowanych szlaków turystycznych
- poszukiwanie inwestorów do realizacji projektów mających na celu odbudowę obiektów turystycznych i poprawę infrastruktury turystycznej
- poprawa infrastruktury transportowej
- COVID-19
- duża konkurencja ze strony sąsiednich regionów
- niski ogólny poziom rozwoju gospodarczego nie zapewniający odpowiedni poziom usług
- negatywny wpływ na gospodarkę regionu konfliktu zbrojnego we wschodniej Ukrainie
- braki kadrowe związane ze wzrostem odpływu ludności do obszarów przemysłowych i za granicę

SZCZUCZYN BY

- Zwiększenie przepływu turystów i wkładu przemysłu turystycznego w gospodarkę regionu dzięki ruchowi bezwizowemu
- Wzmocnienie współpracy z podmiotami z krajów sąsiednich w celu tworzenia transgranicznych produktów turystycznych
- Udział w projektach współpracy transgranicznej, których celem jest rozwój branży turystycznej
- Pozyskiwanie inwestorów do realizacji projektów mających na celu rozbudowę infrastruktury turystycznej
- Aktywizacja działalności gospodarczej lokalnej ludności poprzez zaangażowanie w branżę turystyczną
- Zaangażowanie nieużywanych lub nieefektywnie użytkowanych przedmiotów w obrót gospodarczy
- Tworzenie i promocja brendu lokalnego, poszerzanie rynku zbytu dla lokalnych producentów
- COVID-19
- Wzrost wpływu antropogenicznego na obiekty przyrodnicze
- Negatywne konsekwencje kryzysu politycznego, które mogą wpłynąć na wizerunek kraju
- Zwiększona konkurencja z krajami sąsiednimi na rynku turystycznym
- Negatywne zmiany w prawie, które mogą skomplikować otoczenie biznesowe

CELE I KIERUNKI WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

CELEM GŁÓWNYM PROJEKTU, W RAMACH KTÓREGO OPRACOWANA ZOSTAŁA STRATEGIA JEST PROPAGOWANIE BOGACTWA KULTUROWEGO I RÓŻNORODNOŚCI ETNICZNEJ TERENÓW PRZYGRANICZNYCH GMINY SZCUCZYN (PL), REJONU SZCUCZYŃSKIEGO(BY) I MIASTA KOWEL (UA) NA RZECZ PODNIESIENIA STOPY ROZWOJU TURYSTYCZNEGO I GOSPODARCZEGO MIESZKAŃCÓW.

Cel projektu został realizowany poprzez:

- przygotowanie i realizację inwestycji w infrastrukturę turystyczną i usługi zwiększające użytkowanie dziedzictwa kulturowego w turystyce;
- zaplanowanie oferty programu wydarzeń kulturalnych służących promocji, rozwojowi i zachowaniu kultury historii pogranicza polsko-białorusko-ukraińskiego.
- wizyty mające na celu podniesienie świadomości w celu lepszego poznania i zrozumienia dziedzictwa kulturowego oraz rozwój i promocję wspólnych produktów i usług turystycznych.

Cele projektowe dotyczące działań pozainfrastrukturalnych wpisują się w cel niniejszej strategii, jakim jest zaproponowanie wspólnych działań, które przyczynią się w przyszłości do wzrostu turystyki przygranicznej, rozwoju kultury oraz promocji miast partnerskich.

Turystyka jest jedną z najszybciej rozwijających się dziedzin gospodarki. Zarówno w Polsce jak i krajach ościennych od kilku lat obserwowana jest zmiana świadomości związanej z rozwojem turystyki, a także wzrostem ilościowym i jakościowym ofert kulturalno - turystycznych. Realizacja projektu transgranicznego skłoniła Partnerów do stworzenia dokumentu, który wytyczał będzie długofalowe etapy współpracy, mające na celu rozwój miast partnerskich i nowopowstałych Centrów Dialogu Kultur. Opracowanie niniejszego dokumentu poprzedziły wielogodzinne spotkania robocze, analizy i rozmowy na temat krajowego i zagranicznego ruchu turystycznego na obszarach: Podlasia, Grodzieńszczyzny i Wołynia. Podczas spotkań partnerzy jednogłośnie stwierdzili, iż niezbędne są konkretne kroki aby rozwijać się turystycznie. Osiągnięciu wzrostu turystyki powinien służyć m.in. skutecznie prowadzony marketing turystyczny. Powinno się zwrócić szczególną uwagę na:

1. poprawę promocji regionów i oraz produktów kulturowych i turystycznych,
2. usprawnienie systemu lokalnej informacji turystycznej – tworzenie/rozwój centrów informacji turystycznej,
3. rozwój instytucji i organizacji działających w obszarze kultury i turystyki,
4. kształcenie kadr na potrzeby rozwijającego się ruchu turystycznego (m.in. kadra ze znajomością języków obcych),
5. wykorzystanie internetu do promocji regionów oraz rozpropagowania produktów kulturowych i turystycznych.
6. tworzenie ciekawych historycznie, kulturowo i przyrodniczo szlaków turystycznych.
7. pozyskiwanie finansowania zewnętrznego na rozwój turystyki i promocję atrakcyjności turystycznej Podlasia, Grodzieńszczyzny i Wołynia, w tym tworzenie nowych obiektów turystycznych.
8. promocję regionów i powstałych w ramach projektu Centrów Dialogu Kultur poprzez:
  - opracowanie szerokiej wspólnej oferty kulturalno – turystycznej regionów
  - organizację cyklicznych eventów promujących kulturę słowiańską
  - organizację warsztatów tematycznych promujących historię i kulturę obszarów
  - organizację festiwali i targów międzynarodowych, a także wizyt studyjnych,
  - wymianę młodzieży.

Niniejszym wypracowane zostały propozycje wspólnych działań prowadzących do rozwoju obszarów przygranicznych, planowane do wdrożenia przy kontynuacji współpracy miast partnerskich.

Stwierdzono, iż niezbędne jest określenie następujących produktów turystycznych:

- **produkt wizerunkowy** – oferta o najsilniejszym potencjale promocyjnym w skali regionalnej, krajowej i europejskiej. Ma obudzić apetyt turystów na lepsze poznanie obszarów. Stworzona z myślą o pierwszym kontakcie regionem.
- **produkt wiodący** – oferta Transgranicznych Centrów Dialogu Kultur - ma stanowić propozycje ukierunkowane na bardzo perspektywiczne segmenty turystów, w tym zainteresowanych np. fotografią, kulturą, sztuką, historią, turystyką aktywną, etc...
- **produkt uzupełniający** – oferta będąca składową wszystkich ważnych atrakcji i tematów, wokół, których można rozwijać aktywność turystyczną regionów.

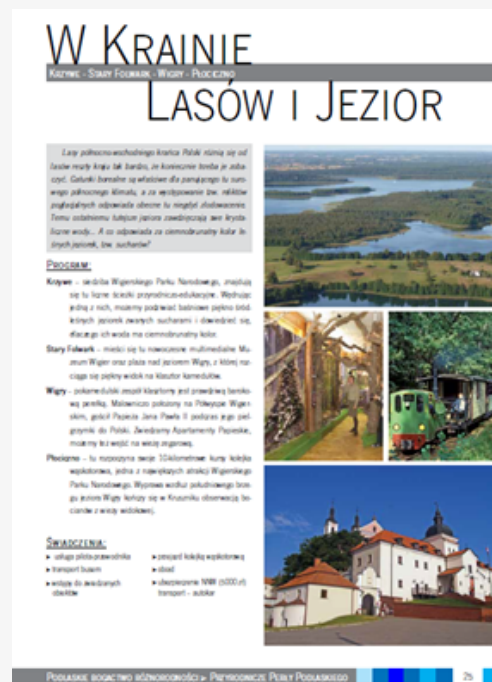

Produkt wizerunkowy : „perełki obszarów”

będzie stanowił „próbkę” poszczególnych regionów dla turysty. Podróżując po Podlasiu, Grodzieńszczyźnie czy Wołyniu turysta odwiedzi miejsca o najpiękniejszych krajobrazach typowych dla tych obszarów, związanych zarówno z pięknem przyrody, jak i kulturowym dziedzictwem. W trakcie podróży zwiedzający ma zobaczyć to, co najpiękniejsze w danym regionie i najbardziej dla niego charakterystyczne – tak, aby zechciał przyjechać tu ponownie i zostać na dłużej.

Jako przykład do stworzenia produktu wizerunkowego można zaproponować opracowanie wydane przez Podlaską Regionalną Organizację Turystyczną: Podlaskie – bogactwo różnorodności. Katalog produktów turystycznych. (<http://www.podlaskieit.pl>)

Przykładowy fragment opracowania:

W katalogu produktu wizerunkowego zostaną ujęte miasta partnerskie i miejsca, które warto zwiedzić. Przykładowo:

Miejsca warte odwiedzenia w Szczuczynie PL i okolicach:

- Barokowy Kościół pw. Imienia Najświętszej Maryi Panny w Szczuczynie wraz z popijarskim kompleksem klasztornym, w którym utworzono Centrum Muzealno-Warsztatowe.
- Kościół pw. św. Stanisława w Niedźwiadnej - należy do najwyższej klasy zabytków architektury późnogotyckiej Podlasia.
- Pomnik Stanisława Antoniego Szczuki - założyciela Szczuczyna, podkanclerzego litewskiego, sekretarza króla Jana III Sobieskiego.
- Unikatowy system fortyfikacji obronnych z czasów II wojny światowej (odcinek Linii Mołotowa) z bunkrami, schronami i umocnieniami oraz przykładami zabytkowej infrastruktury dawnej granicy Rzeczypospolitej z III Rzeszą.
- „Spiżarnia pod Klasztorem” - ekologiczny sklep zlokalizowany w Centrum Produktu Lokalnego.
- Ruiny rezydencji Szczuków
- Kompleks wypoczynkowy „Lisiaki”

Miejsca warte odwiedzenia w Kowlu UA i okolicach:

- Drewniany kościół św. Anny w Kowlu.
- Sobór Zmartwychwstania Pańskiego w Kowlu.
- Budynek apteki Friedrichsona w Kowlu.
- Budynek dworca kolejowego w Kowlu.
- Muzeum Historyczne w Kowlu.
- Najwyższy na świecie pomnik Tarasa Szewczenki w Kowlu.
- Muzeum-dwór Łesi Ukrainki we wsi Kołodziażne.
- Muzeum „Leśnej Pieśni” w Skulinie.
- Cerkiew św. Jerzego w Lubomlu.
- Kościół Św. Trójcy w Lubomlu.
- Pałac Branickich w Lubomlu.
- Szacki Park Narodowy i Jezioro Świtaż.

Miejsca warte odwiedzenia w Szczuczynie BY i okolicach:

- Dawny pałac książąt Druckich-Lubeckich, dziś - Pałac Twórczości Dzieci i Młodzieży oraz Muzeum Historyczne.
- Kościół katolicki pw. św. Teresy z Ávili i klasztor Pijarów (1826-1829).
- Cerkiew prawosławna pw. św. Michała Archanioła z 1865 roku.
- Państwowe Gimnazjum w Szczuczynie oraz Muzeum Historii Edukacji.
- Pomnik słynnej białoruskiej poetce i działaczce społeczno-politycznej Ałazie Paszkiewicz (pseudonim - Ciotka).
- Pomnik żołnierzy i partyzantów poległych w walce z nazistami.
- Pomnik w miejscu masowej zagłady Żydów w 1942 roku.
- Dawne lotnisko wojskowe, obecnie wykorzystywane na potrzeby lotnictwa amatorskiego.
- Dawny bunkier dowodzenia bazy lotniczej, w którym obecnie działa Muzeum Zimnej Wojny.

Produkt wiodący: oferta Transgranicznych Centrów Dialogu Kultur – „dziedzictwo: historia i kultura ludowa”

Człowiek, jako składowa danego narodu, skupia w sobie jego przeszłość, kształtuje teraźniejszość, a przez swoje działania tworzy przyszłość. Dzięki posiadanej wiedzy, doświadczeniu i świadomości historycznej potrafi odpowiednio budować rzeczywistość.

Istota człowieczeństwa wyraża się również w kulturze, poprzez poszanowanie i kultywowanie tradycji. Kultura ludowa znajduje swoje odzwierciedlenie w sztuce i w życiu codziennym, tworząc tym samym nieodłączny element całego narodu. Do zrozumienia czym jest kultura ludowa istotne wydają się być nie tylko jej składowe, ale także charakterystyczne cechy, do których możemy zaliczyć m.in.: tradycjonalizm, duży udział ludzi starszych, religijność, silne więzi społeczne, zróżnicowanie terytorialne czy zależność jednostki od grupy. Podstawowym sposobem jej przekazywania są przekazy ustne lub bezpośredni kontakt z jej wytworami: haftami, ornamentami, wzorami, przysłowiami, rymami, itp.

Każde z miast partnerskich ma ciekawą historię i kulturę ludową, które stanowią o tożsamości poszczególnych obszarów, o które trzeba dbać, odpowiednio pielęgnować i ocalić od zapomnienia.

Dziedzictwo historyczne jak i kulturowe stanowią element wiodący każdego społeczeństwa, są nieodzowne w życiu każdego człowieka. Dlatego też miasta partnerskie przygotowują specjalną ofertę wydarzeń związanych z historią i kulturą regionu, a przede wszystkim mającą pozytywny wpływ na zwiększenie ruchu turystycznego. Oferta ta będzie jednym z produktów wiodących regionu.

Przykładowe propozycje/pomysły:

- PRZEGLĄDY ZESPOŁÓW LUDOWYCH – koncerty muzyczno-taneczne przybliżające kulturę państw pogranicza, wyjazdy zespołów na Polskę, Białoruś, Ukrainę i promocja miast.
- SMAKUJ MOJE MIASTO – targi gastronomiczne promujące tradycyjną kuchnię trzech miast partnerskich. Degustacje dań, napojów i słodkości przy akompaniamencie muzyków. Możliwość zakupu przypraw, niecodziennych produktów czy nawet gadżetów charakteryzujących dany kraj. Targi mogą odbyć się w trzech miastach.
- WYJAZDY TURYSTYCZNE – zorganizowane wycieczki turystyczne, 3- lub 5-dniowe. Docelowe miasta (Szcuczyn, Kowel, Szcuczyn) przedstawiają sąsiadom swoją historię poprzez zwiedzanie zabytków, kulturę poprzez odwiedziny lokalnych muzeów, oper, teatrów oraz stopień rozwoju gospodarczego poprzez przedstawienie polityki ekonomicznej miast oraz podejmowanych inwestycji, a także form przedsiębiorczości popularnych na danym regionie.
- ZŁOTY MOTOCYKLOWE I MOTORYZACYJNE
- KONFERENCJE NAUKOWE, EDUKACYJNE, KULTURALNE, HISTORYCZNE
- Współpraca „młodych pokoleń” – WYMIANA MŁODZIEŻY

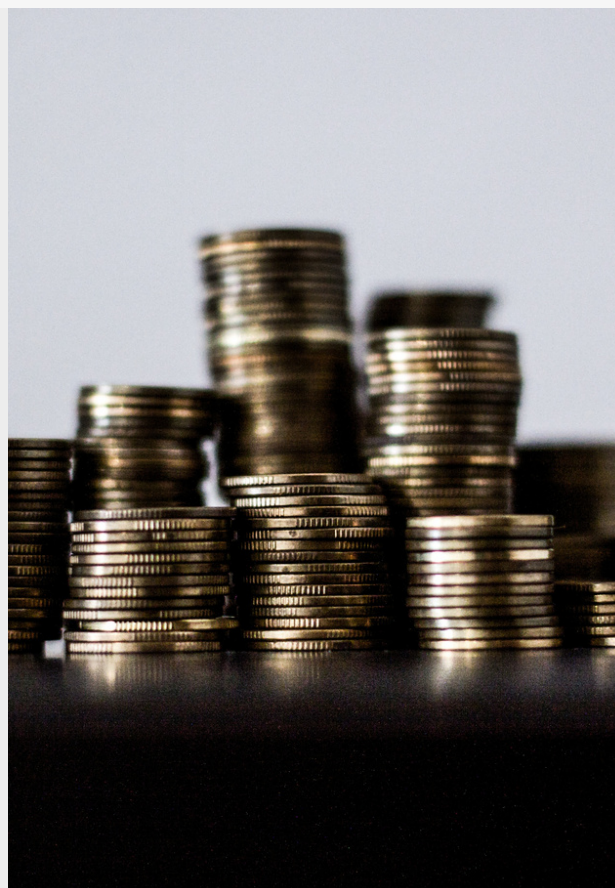
- Powołanie „STOWARZYSZENIA MŁODZIEŻY PL-BY-UA” - pozwalającego prowadzić działalność promocyjną, kulturalną, ekologiczną, edukacyjną, sportową wśród dzieci i młodzieży z Polski, Białorusi i Ukrainy. Wybrani przedstawiciele działać będą według uchwalonego przez siebie regulaminu i podejmować będą zadania, które ich zdaniem wpłyną na przyjaźń międzykrajową. Będzie to również dobra okazja do rozwoju swoich zainteresowań, podejmowania nowych wyzwań oraz pracy w grupie.

Produkt uzupełniający – gadzety promujące miasta

będą dostępne do zakupu przez turystów w CDC, a także udostępniane mieszkańcom i gościom podczas wszystkich eventów organizowanych w mieście

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA WSPÓLNYCH DZIAŁAŃ:

- pozyskiwanie środków unijnych
- nowa perspektywa finansowa w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina
- budżety własne

Y

G

E

T

A

R

T

S

PODSUMOWANIE

Podczas jednego ze spotkań samorządowców Burmistrz Szczuczyna BY podzielił się informacją, iż planuje w swoim mieście budowę pomnika, który byłby wyrazem szacunku dla kobiet. W odpowiedzi na tę wiadomość Burmistrz Szczuczyna PL zaproponował, że uruchomi podobną inicjatywę, jednak w kierunku pomnika mężczyzny. Na co Burmistrz Kovla UA odpowiedział, że nie widzi innego wyjścia jak tylko budowę w swoim mieście pomnika dziecka, skoro jego nazwisko brzmi Kinder.

Można oczywiście przytoczona tu historię potraktować jako luźną dykteryjkę, których pełno wokół zakrojonej i prowadzonej na tak szeroką skalę współpracy. Można jednak również doszukać się w niej kolejnego pomysłu, dobrej atmosfery współpracy oraz dobrej wróżby na przyszłość. Istota owej przyszłości widzianej oczyma uczestników naszego projektu zawiera się we wzajemnym przenikaniu się kontaktów o charakterze oddolnym z tymi bardziej sformalizowanymi, na szczeblu instytucjonalnym.

Transgraniczne Centra Dialogu Kultur pozwolą na utrzymanie i rozwinięcie wymiany młodzieży szkolnej. Wreszcie uzyskaliśmy miejsce, którego trójczłonowość sprawia, że goście z Białorusi czy Ukrainy będą czuli się jak u siebie w Polsce i oczywiście odwrotnie, właśnie poprzez fakt posiadania „u siebie” obiektu o podobnym pochodzeniu i przeznaczeniu. A w dodatku zrealizowanym wspólnymi siłami, dzięki wsparciu środków z unii Europejskiej.

TRANSGRANICZNE CENTRA DIALOGU KULTUR POLSKA - BIAŁORUŚ - UKRAINA

SZCZUCZYN
BIAŁORUŚ

SZCZUCZYN
POLSKA

KOWEL
UKRAINA

W niniejszej Strategii przedstawiono charakterystykę miast partnerskich i obszarów, w których są zlokalizowane, pod kontem potencjału w zakresie rozwoju turystyki i kultury.

Główną uwagę zwrócono na:

- dobrze zachowane różnorodne środowisko przyrodnicze;
- zachowane unikatowe dziedzictwo kulturowe;
- atrakcyjność krajobrazową i przyrodniczą środowiska dla przyjazdów turystycznych związanych z aktywną turystyką kwalifikowaną, ekoturystyką, agroturystyką i turystyką wypoczynkową;
- bogactwo organizowanych imprez kulturalnych o atrakcyjnym, widowiskowym charakterze;
- przygraniczne położenie determinujące m.in. rozwój turystyki przygranicznej oraz tranzytowej;
- rozwijające się stowarzyszenia i organizacje turystyczne oraz sieć szkół kształcąca kadrę na potrzeby turystyki;
- chęć współpracy i wymiany doświadczeń, otwartość na rozwój.

ZESPÓŁ PRACUJĄCY NAD KONCEPCJĄ STRATEGII

GMINA SZCZUCZYN
- **ARTUR KUCZYŃSKI, ANNA ROMANIUK**

SZCZUCZYN BY
- **SIARHEI ŁOŻECZNIK, ALIAEKSEI SADOUSKI,**
ALEH MIHAŁOUSKI

MIASTO KOWEL
- **OLEG KINDER, IGOR CZAJKA, WASYL BAJTSYM,**
RUSLANA PRUS, OLEG UNIGA

**LEAD
BENEFICIARY**
Szczuczyn Commune

PARTNERS
 The Executive Committee
of the Kowel City Council
 Education, Sport and Tourism
Division of Ścuczyn District
Executive Committee

**TOTAL
BUDGET**
2.61 MEUR

**PROJECT
DURATION**
24 MONTHS

**ENI
CO-FUNDING**
2.35 MEUR

**CLICK
TO FOLLOW**

http://www.um.szczuczyn.pl/transgraniczne_centra_dialogu_kultur_polska_bialorus_ukraina.html
<https://www.facebook.com/TCDKBCentresDIALOGKULTUR>
<https://www.facebook.com/hashtag/tcdk>

PARTNER WIODĄCY: GMINA SZCZUCZYN

PARTNERZY:

SZCZUCZYN - BIAŁORUŚ
KOWEL - UKRAINA

ADRES

Gmina Szczuczyn
Plac 1000-lecia, 19-230 Szczuczyn

NUMER PROJEKTU

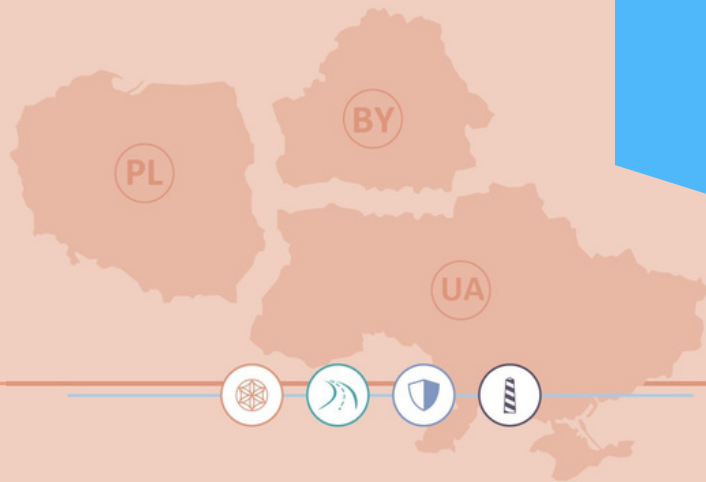
PLBU.01.01.00-20-071/17

WARTOŚĆ PROJEKTU

2 610 099,00 Euro

DOFINANSOWANIE

2 349 089,10 Euro

Dokument powstał przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020. **Gmina Szczuczyn** jest wyłącznie odpowiedzialna za treść ulotki i w żadnym wypadku nie może być ona traktowana jako odzwierciedlające stanowisko Unii Europejskiej, IZ lub Wspólnego Sekretariatu Technicznego.

WYDAWCA:

URZĄD MIEJSKI W SZCZUCZYNIE
UL. PLAC 1000-LECIA 23, 19 - 230 SZCZUCZYN
WWW.UM.SZCZUCZYN.PL

Program Współpracy Transgranicznej Polska - Białoruś - Ukraina 2014-2020

[Wspólny Sekretariat Techniczny](#)

ul. Domaniewskiego 39a, 02-672 Warszawa, Polska

tel.: +48 22 378 31 00

e-mail: pbu@pbu2020.eu

[Oddział w Rzeszowie](#)

Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego

ul. Poniatowskiego 6, 35-026 Rzeszów, Polska

tel.: +48 17 85 34 188

e-mail: branch@pbu.rzeszow.pl

[Oddział w Brześciu](#)

Transgraniczne Centrum Informacyjne w Brześciu

ul. Sovetskaya 46, 224005 Brest, Białoruś

tel.: +375 162 53 15 83

e-mail: branch@pbu-brest.by

[Oddział w Lwowie](#)

Centrum Informacji i Wsparcia Współpracy Transgranicznej DOBROSUSIDSTVO

ul. Tyktora 5, 79007 Lwów, Ukraina

tel.: +380 322 61 02 59

e-mail: branch@pbu.lviv.ua

www.pbu2020.eu

PL-BY-UA
2014-2020

Funded by
the European Union

